490149/2

Seria I. PREŢUL UNEI FASCICOLE 5 LEI. Fascicola No. 3.

ROMÂNIA IN TIMPUL RĂZBOIULUI

1916 — 1918

IULIE 1919.

ROMULUS SEIŞANU,
ALEXANDRU RAŢIU

OSTAŞULUI ROMÂN, FĂURITORUL ROMÂNIEI MARI.

No. 4 din «România în timpul războiului 1916 — 1918» va conţine importante documente de ordin diplomatic şi militar.

Administrator: S. NAUMESCU.

*CUPRINS: Pe valea Cernei. — **Cucerirea Orşovei.** — **Înaintarea în Transilvania.** — Pe Dunăre şi Marea Neagră. — Atacurile aeriene. — I-a criză (documente). — Consiliul de război din 2 Septemvrie 1916. — Trecerea Oltului. — La Făgăraş. — Pe linia Ghiaghiul. — Hârghiţa. — Barot. — **Bătălia dela Arabagi-Cocargea.** — **Bătălia dela Merişor.** — Recucerirea Petroşanilor. — Ofensiva germană în Transilvania. — **Bătălia dela Sibiu.***

Numeroase ilustraţiuni şi documente.

Ori-ce reproducere este interzisă. — Toate drepturile rezervate.

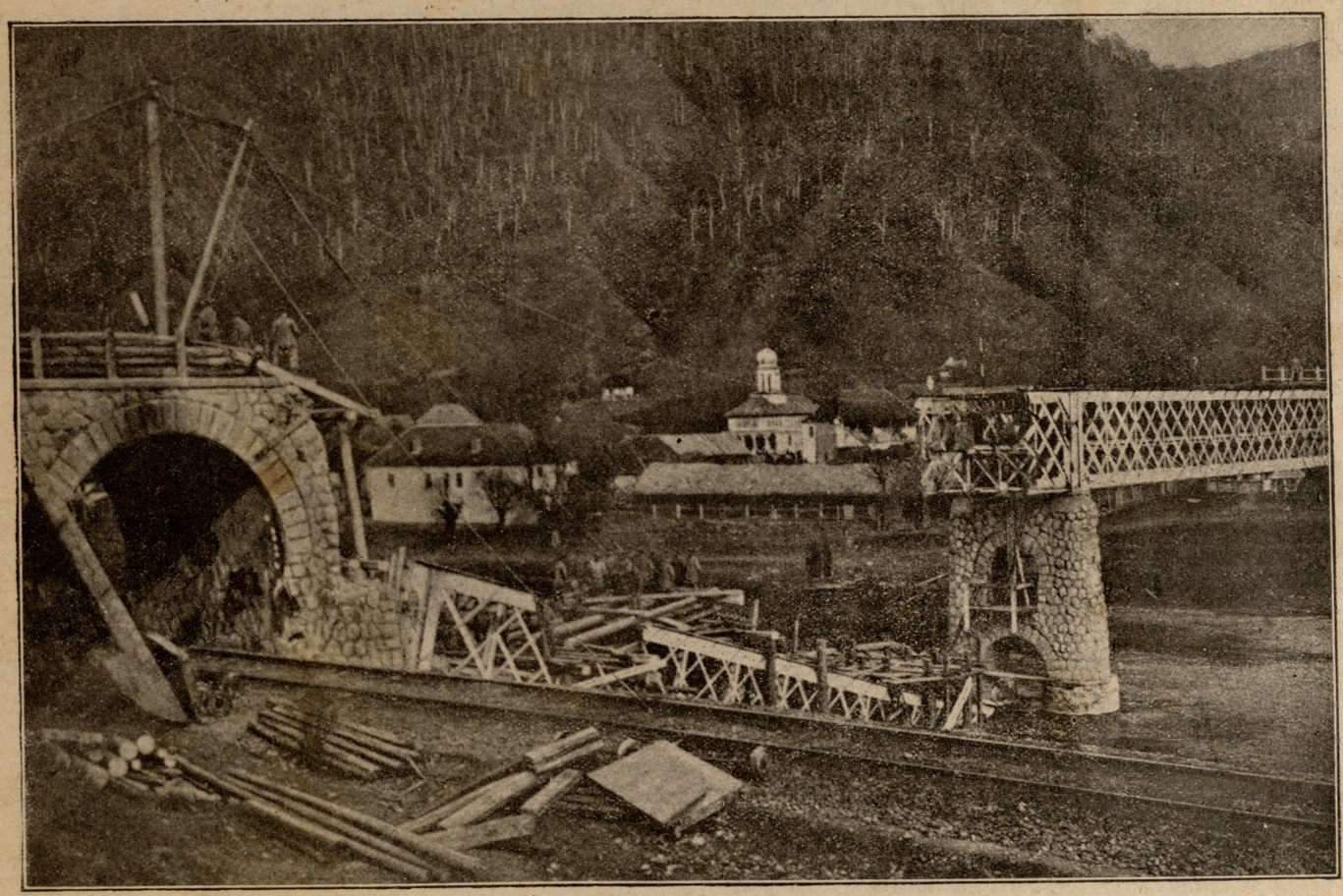

PODUL DELA CÂINENI ,DISTRUS DE ARTILERIA GERMANĂ.

28 2 2

PENTRU CETITORII NOŞTRI

EXPLICAŢIUNI

Scopul lucrării — 1. Să retrăească în ochii tuturora, prin fidelitatea pieselor reproduse, prin autenticitatea execuţiunei lor incidentele cele mai vii şi caracteristice din timpul campaniei, fie pe front, fie în spatele frontului.

2. Să povestească în mod obiectiv, prin mijlocul *imaginei*, ca şi prin comentarii succinte, pe deplin controlate, toate frazle campaniei, respectându-se *adevărul istoric*. Un istoric succint al operaţiunilor militare; amintirea luptelor la care a participat fiecare regiment; manifestaţiunile vieţei româneşti din punctul de vedere politic, artistic, literar şi teatral; naraţiunea prin imagini şi documente: o oglindă a zilelor de durere şi glorie prin care am trecut, — iată ce va fi «**România în timpul războiului 1916 — 1918**».

Textul. — Metoda logică a povestirii atâtor evenimente de ordin diplomatic, militar, politic, social etc., întâmplate în timpul marelui nostru război, este în primul rând: coordonarea evenimentelor în ordinea lor cronologică, căci numai astfel ne putem da seama de evoluţiunea lor. Pentru ca această lucrare să aibă adevăratul ei caracter, autorii au avut şi vor avea grija să păstreze o desăvârşită obiectivitate în naraţiunea şi comentarea evenimentelor, ferindu-se să emită judecăţi în raport mai mult cu spiritul lor, cu concepţiunile lor proprii, decât cu realitatea absolută. Naraţiunea se va baza pe documentul istoric şi piesa fotografică.

Cum evenimentele din partea întâia a campaniei, au evoluat într'un mod, pe cât de tragic, pe atât de capriţios, numai povestirea succintă şi metoda crononogică, pot permite cetitorului — chiar puţin iniţiat în arta militară — să'şi dea bine seama de desfăşurarea lor.

In toate chestiunile, reproducerea pieselor fotografice şi harta vor complecta textul.

Ilustraţiile.—O abondentă cantitate de reproduceri fotografice, gravuri, hărţi şi planuri, însoţite de legende explicative, vor îmbogăţi această lucrare.

Nu numai fotografia cu vădit interes istoric, din punctul de vedere militar, dar şi fotografii de alt gen; gravuri; tablouri cu adevărat artistice, şi în legătură cu evenimentele întâmplate n anii 1916 — 1918, pe care le vom publica, vor face din «*România în timpul războiului 1916 — 1918*», *o carte interesantă şi instructivă pentru orice bun român.*

Tabloul de onoare. —Pe lângă publicarea în text a faptelor eroice — care au ilustrat războiul nostru pentru dezrobirea neamului — vom publica un *tablou de onoare* al tuturor bravilor noştri, care în timpul campaniei au primit distincţiuni pentru faptele lor vitejeşti, pentru spiritul lor de jertfă, pentru dragostea lor faţă de patrie.

Numele tuturor acestor demni fii ai patriei trebuesc gravate pentru totdeauna în inimele noastre.

... Egregias animas qui sanquine nobis
Hanc Patriam peperere suo...

Să părăsim indiferentismul bolnăvicios, egoismul distrugător de energii, — să învăţăm a avea *cultul eroilor*, după cum l'au avut strămoşii noştri.

Ve-ţi găsi în această carte şi povestiri de fapte dureroase: bătălii perdute, retrageri, pământ strămoşesc ultragiat de duşmanii neamului românesc. Să nu uităm că şi în partea întâia a campaniei şi în partea a doua, soldatul român a fost însufleţit de acelaş cald patriotism, de acelaş spirit războinic, de acelaş ferm caracter.

In retragere, — el nu şi-a perdut cumpătul; în avântul izbândei, — el nu s'a îmbătat de deşărtăciunea gloriei. El şi-a făcut datoria ca soldatul-gardian din Pompei: a rămas credincios la postul lui de onoare, pe deplin conştient de înalta lui misiune, — disciplinat nu prin şcoală, ci prin propriul lui instinct, prin curata şi aleasa lui conştiinţă.

Soldatul român din 1916 — 1918 a înscris cele mai nepieritoare pagini în istoria neamului românesc şi a umanităţii; căci el a trecut cu onoare deplină cea mai cumplită epocă din istoria umanităţii.

Dela Cerna până la Nistru s'a desfăşurat o măreaţă epopee despre care azi, nu ne dăm poate încă bine seama, de oarece am fost actori şi spectatori, suntem încă prinşi întrânsa şi ne lipseşte ciasul rezervat meditaţiunii. Poate că prezenta lucrare va chiema ciasul meditaţiunii pentru toţi.

R. Seişanu

Bătăliile dela Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz, *vor avea un isoric complet, cu naraţiunea operaţiilor după documentele oficiale; cu hărţi, indicând schimbările zilnice, cu o mare cantitate de fotografii, prezentând un real şi mişcător interes.*

BASARABIA. — Un capitol special va fi rezervat istoricului revenirei Basarabiei în sânul patriei-mame, conţinând numeroase documente, date, piese administrative, reproduceri fotografice, gravuri, hărţi, etc.

TRANSILVANIA, BUCOVINA şi BANATUL — Alte capitole vor cuprinde istoricul complet al evenimentelor ce s'au întâmplat în Transilvania, Bucovina şi Banat până la încheierea păcei generale.

PACEA DELA PARIS. — «*România în timpul războiului 1916 — 1918*» va publica toate dezbaterile conferinţei păcei de la Paris, privitoare la România.

ATENŢIUNE!

Toate fascicolele au paginaţia în continuare, cu scopul de a forma *UN SINGUR VOLUM.*

Odată cu ultima fascicolă se va pune separat în vânzare o ***Copertă specială pentru întregul volum, artistic executată.*** D-nii abonaţi vor primi această copertă, în costul abonamentului.

TABLOUL DE ONOARE, va avea o numerotaţie a parte şi el va fi pus la ***sfârşitul lucrărei*** de oarece textul lucrărei nu poate fi întrerupt.

„ROMÂNIA IN TIMPUL RĂZBOIULUI 1916 — 1918" va apare în fascicole deocamdată ***lunare.*** Imediat ce împrejurările vor permite ea va putea apare cu un îndoit număr de pagini.

PENTRU CETITORII CU NUMĂRUL. — Atragem atenţiunea cetitorilor cu numărul, că în caz de lipsă a unei fascicole, sau a mai multora. ei se pot adresă imediat administraţiei, de oarece mai târziu se va puteă întâmplă ca întreaga ediţiune să fie epuizată, — trebuind să satisfacem pe abonaţii noştri. Pe dealtăparte, o a doua ediţiune — date fiind complicatele condiţii technice şi scumpetea excesivă a tiparului, a hârtiei şi a clişeelor — va fi aproape o imposibilitate. Cel mai practic şi inteligent metod de a aveà asigurate toate fascicolele este ***numai abonamentul,*** care este ***foarte eftin, faţă cu marile cheltueli ce suntem nevoiţi să suportăm.***

:: TOATE DREPTURILE REZERVATE. ::

spre Cernavoda. La centru şi aripa dreaptă se aflau bulgarii şi turcii. Cum au primit trupele germane ordinul să atace cu o «putere sălbatecă» aripa noastră dreaptă, Mackensen era sigur că bătălia va fi decisivă şi drumul spre centrul Dobrogei va fi deschis. Cu multă putere au atacat germanii trupele dela aripa noastră dreaptă, dar ele dela început, au întâmpinat o vie rezistenţă. Nu se putea trece uşor, cum crezuse comandantul suprem al oştilor germano-bulgaro-turceşti, spre Cernavoda. Trupele germano-bulgare s'au luptat cu îndârjire între *Lipniţa-Caraomer*, dar au fost înfrânte. In această luptă a căzut prinţul german Wilhelm de Hessa. La centru şi aripa lor dreaptă, trupele bulgaro-turceşti, intrate în luptă cu trupele ruso-sârbo-române, n'au avut nici ele posibilitatea să câştige o palmă de pământ. Câte-va regimente bulgare au fost bătute pe linia *Bogdali-Ciflic*. In zilele următoare însă, intrând în luptă trupe mai numeroase de partea duşmanului, armatele noastre au început să se retragă pe o linie, mai d'inainte pregătită: *Raşova-Cabadin-Tuzla*, pe când trupele din ariergardă susţineau mereu lupte, îngreunând înaintarea armatei Mackensen.

CAP. III.

Pe valea Cernei. — Cucerirea Orşovei. — Inaintarea în Transilvania. — Pe Dunăre şi Marea Neagră. Atacurile aeriane

Pe valea Cernei. — Râul Cerna isvorăşte din munţii Carpaţi, în apropiere de sursele Jiului şi Oltului; el are un curs iute şi se strecoară printre două şiruri de munţi stâncoşi dând naştere la un număr mare de cascade, spre a se vărsă în Dunăre.

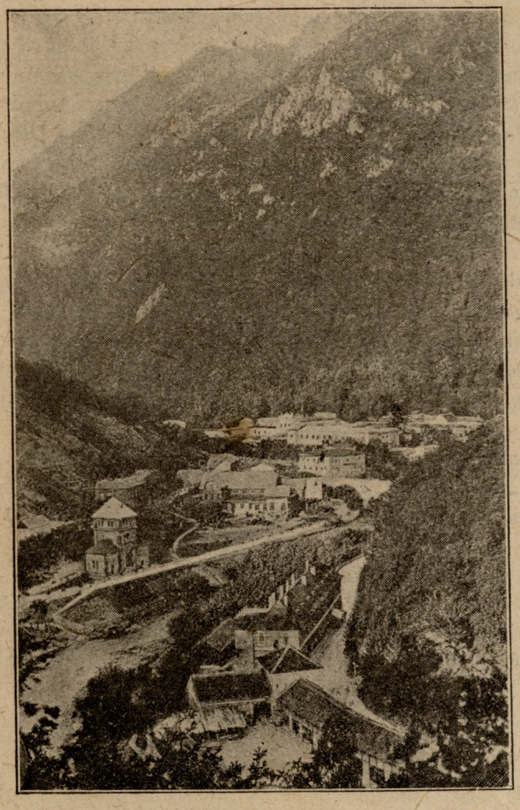

MEHADIA.

mai jos de Orşova. La mânăstirea Tismana s'a găsit odinioară un document din care reeşea că râul Cerna a format hotarul Ţării Româneşti, aşa după cum fusese fixat prin tratatul dela Şiştov din 1791. Documentul acesta a dispărut. Pe valea Cernei există un drum roman, care trece prin Mehadia la Timişoara.

Trupele din divizia I, comandate de generalul *Dragalina*, în urma unor crâncene lupte date pe frontul Mehadia — Dunăre — şi care au ţinut 4 zile — au cucerit în ziua de 19 August muntele *Alionul* [1]), situat la 2 km. est de Orşova; precum şi muntele *Dranic Drenenic*. Austriacii bătuţi s'au retras pe malul vestic al Cernei.

Cucerirea Orşovei. — La 23 August 1916, austro-ungarii n'au mai putut ţine piept atacurilor îndârjite ale românilor; ei au fost alungaţi de pe toate înălţimile din preajma Orşovei. Cu prilejul acestor lupte, divizia I a capturat 7 tunuri, multe mitraliere şi proectoare. In aceiaşi zi Orşova a fost cucerită. S'a găsit în oraş mari depozite de alimente.

Orşova a jucat un rol de seamă în istorie. Legenda spune că pe aci au trecut argonauţii cu tezaurile strânse în Colchida. Nobleţea din Bizanţ tot pe acî îşi aveà drumul ca să ajungă la băile din Mehadia. Drumul lui Traian trece prin apropierea Orşovei. Către sfârşitul veacului al IX-lea ungurii au stăpânit Orşova; de la 1396—1699, ca şi de la 1738—1739 au stăpânit-o turcii; de la 1778—1789, ea a intrat sub dominaţia austriacilor; dela 1778-1789, Orşova cu toată valea Cernei a trecut sub stăpânirea turcilor; iar dela 1779 ea a reintrat sub dominaţia ungurească.

Românii nu au înaintat mai departe de Orşova; fie din cauza puţinelor forţe de care dispuneau în partea locului (o singură divizie), fie din cauza proectului iniţial de operaţiuni, care fixase misiunea diviziei I la aceea de a astupà defileul Dunărei (Vârciorova), spre a nu permite inamicului o incursiune pe-acolo în Oltenia. Această misiune, divizia I, a îndeplinit-o cu deplin succes şi onoare.

Inaintarea în Transilvania. — «*Grupul Jiu*». Grupul de acoperire „Jiu", compus din reg. Gorj No. 18 şi reg. 58 inf., o baterie din reg. 5 artilerie, o baterie din reg. 9 artilerie şi un divizion de artilerie de munte (53 mm.), sub comanda colonelului D. Cocarăscu, trecuse graniţa, la 15 August, ora 3 a. m. pe trei coloane.

Coloana din mijloc s'a ciocnit cu inamicul, la ieşirea din defileul *Surduc*. Un batalion austro-ungar de minieri militarizaţi a opus rezistenţă în poziţii mai înainte organizate. In noaptea de 15—16 August a sosit batalionul I din reg. 26 Rovine, care a intrat şi el în compunerea grupului «Jiu». In cursul zilei s'a ocupat orăşelul *Petroşani*. Românii stăpâneau acum bogatul bazen carbonifer al Petroşanilor. [2])

La 17 August au asut loc ciocniri mici şi grupul român a înaintat pe defileul *Merişor* ocupând *cetatea Bolii*. Pe valea Jiiului s'au ocupat orăşelele *Vulcan* şi *Lupeni*. Românii au urcat apoi munţii *Haţegului* pentru a face legătura strânsă cu defileul Merişorului. La 18 August s'a ocupat fabrica de cărămizi dela Baniţa şi Merişorul (defileul Merişor); apoi valea Jiului Românesc a fost complect curăţită de inamic. Trupele austro-ungare se retrăgeau pe coastele munţilor Haţegului (Tulişa, Oboroca). In această zi au sosit trupe de întărire regulate inamicului. Între 19—24 August austro-ungarii, progresiv, au manifestat o rezistenţă dârjă. La 20 August a sosit regimentul 41 infanterie. Grupul «Jiu» a fost desfiinţat.

Regimentele 18 inf., 26 inf. (bat. I.), 58 inf., 41 inf., 21 artilerie; o baterie din reg. 9 artilerie, o baterie din reg. 5 artilerie şi un divizion de artilerie de munte (53 mm), trec sub comanda diviziei 11.

La 25 August, s'a hotărât un atac general pe tot frontul. După o pregătire de artilerie de un cias şi jumătate, infanteria

[1]) In 1848, insemnele regatului maghiar au fost îngropate la poalele muntelui Alion de către partizanii revoluţionarului Kossuth. In 1853, un muncitor român, Ioan Morozină, din partea locului, a desgropat caseta ce conţinea insemnele regatului ungar, Numai în urma acestei descoperiri împăratul Franz Ioseph s'a putut încorona, luând titlu de «rege apostolic» al Ungariei. Lângă muntele Alion Impăratul Franz Ioseph a ridicat o capelă tocmai pe locul unde fusese îngropată coroana.

[2]) Maiorul Nicolae Băileanu, a capturat în cursul operaţiilor din regiunea Petroşani, un important convoi inamic.

noastră a pornit la atac, aruncând trupele austro-ungare dincolo de dealurile *Bran* şi *Băloi* (la sfârşitul defileului Merişor). De aci începe câmpia Haţegului. Atacul principal de front a fost dat de reg. 18 şi bat. I/26, iar în munţii Haţegului de bat. III din reg. 58 şi bat IV din reg. 18 Gorj. Românii au ocupat toate înălţimile.

La 26 August, la ora 12, artileria inamică a deschis un bombardament violent (cu piese de 77 mm.) asupra poziţiilor ocupate de reg. 18 şi 26 (bat. I). La ora 4 d. a. infanteria austro-ungară a trecut la contra-atac, dar ea a fost respinsă lăsând în mâinele noastre mulţi prizonieri, arme, muniţiuni şi foi de cort.

In zilele de 27, 28 şi 29 August au fost ciocniri între patrulele de recunoaşteri.

Inamicul se întăreşte la *Livadia* şi *Farkaspatak*.

Românii primesc şi ei întăriri (reg. 71 şi două batalioane din reg. 26) şi se organizează defensiv pe poziţiile ocupate (reg. 18 Gorj pe dealul *Baloi;* reg. 26 pe dealul *Bran*, făcând în continuare legătura cu reg. 41 — dealul *Angros* —; reg. 71 şi bat. III din reg. 58 pe *Oboroca*; iar bat. IV din reg. 18, pe *Tulişa*.

La 30 August au fost semnalate ele dintâi patrule germane. Sosiseră unităţi aduse din munţii Vosgi, de pe frontul franco-german şi anume: regimentele germane 186, 189, 2 din corpul alpin. Se constituiă un grup puternic germano-austro-ungar, sub comanda generalului german *Staabs*. Numeroase trenuri militare se auzeau în gara *Puiu* şi chiar la *Livadia*, — dar artileria noastră nu puteă să bată până acolo. In cursul zilei de 31 August recunoaşteri puternice germane au fost respinse.

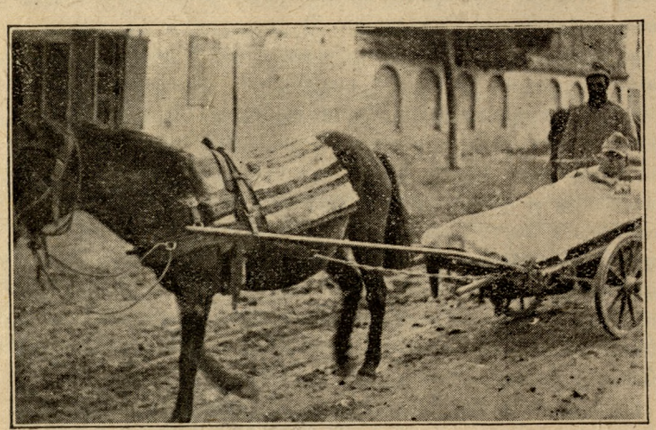

TRANSPORTAREA UNUI RĂNIT.

Românii au putut să înainteze până la *Barul Mare*; iar cu avant-posturile până la *Livadia*. Aceasta a fost cea mai mare înaintare în sectorul Haţegului.

Poziţiile cele mai grele fuseseră aproape toate trecute[1]). *Grupul Olt* (fost «Căineni-Lotru»), de sub comanda generalului *Manolescu*, a ocupat prin lupte *Talmaci* (17 August); *Racoviţa* şi *Cisnădia* (18 August); *Selimbar* (27 August.) Toată regiunea dela sudul Sibiiului fusese ocupată de grupul Olt. Aceasta a fost cea ma mare înaintare în sectorul Sibiiului. Românii n'au intrat în Sibiiu[2])

CEI DINTÂI PRIZONIERI AUSTRIACI CAPTURAŢI IN TRANSILVANIA.

În sud-estul Transilvaniei trupe din armata II-a au ocupat: *Kezdi-Oşorhei* (18 August) si *Sepsi-Săn-Giorgiu* (21 August). In Sepsi-Săn-Giorgiu s'a găsit peste 500 vagoane de alimente şi furaje, precum şi un spital bine montat.

În ziua de 25 August generalul Averescu, fiind trecut la comandamentul armatei III, el a fost înlocuit prin generalul *Crăiniceanu*. *Sereda-Ciucului* a fost ocupată la 27 August.

Luptele din văile superioare ale Murăşului şi Oltului. Coloanele armatei IV-a au înaintat dând mereu lupte în văile superioare ale Murăşului şi Oltului. Românii au ocupat faimoasa localitate *Borsec*. In urma unei crâncene bătălii date la vest şi sud de *Topliţa*, românii au ocupat orăşelul acesta la 24 Aug.

Divizia 61 austro-ungară din grupul Arz, a fost aruncată, la 26 August, la vest de văile superioare ale Murăşului şi Oltului.

Pe linia Ghirghiul-Hârghiţa-Barot. — Coloana română ce pătrunsese în Ardeal prin trecătoarea Uzului, a cucerit, la 22 August, muntele *Jarost*. Au fost ocupate apoi următoarele localităţi: *Ditrău* (23 August); *Sin-Mihai; Delne; Giorgiu-Săn-Miclăuş* (24 August); *Neagra; Baraolt; Bogata Olteanu* (30 August).

Sub apăsarea din ce în ce mai accentuată a armatei IV (Pre-

[1]) «Trupele sale (române) s'au răspândit peste munţi, ajungând cu flancul stâng până în regiunea orăşelului Pui. Patrule românesti cutreerau chiar şi părţile nord-vestice până în apropierea Haţegului. O mare spaimă cuprinse ţara întreagă. Şoselele erau presărate de fugari din sate şi cătune, ale căror vite şi căruţe opreau circulaţia. Presiunea exercitată de români păreà că nu mai vreà să înceteze». («*Dela Sibiu până la Siret*», de *Karl Rosner* 1917).

[2]) «...Soarta oraşului (Sibiiu) păreà a fi decisă, căci erà exclus ca garnizoana compusă din trupe austro-ungare neîndestulătoare, să poată primi lupta cu armata I-a română, care înconjurase oraşul. Zile şi săptămâni pline de griji amare năpădiră peste oraş, care erà aproape izolat de restul ţării. Locuitorii continuau să fugă. Abia o treime din locuitori mai rămaseră; cea mai mare parte din prăvălii erau închise şi se şi ivise — din cauza aprovizionării neîndestulătoare — greutaţi în alimentare, chiar pentru restul acesta de populaţie. Conductele de apă din munţi fuseseră distruse de inamic, lumea era redusă la micile cantităţi de apă procurată din vreo câteva puţuri. Zi şi noapte oraşul putea să fie ocupat de români şi svonurile cari circulau erau de natură să neliniştească populaţia. Românii însă nu intrară în oraş. Ei se aflau pe munţii de la vest, sud şi est de oraş şi trimiteau patrulele lor până pe câmpul de exerciţii al Sibiului, — însă numai atât. Incidental au tras câteva obuze asupra oraşulni, — doui tineri au fost omorâţi, o casă deteriorată...» (Op. cit. K Rosner).

zan), austro-ungarii se retrăgeau grăbiţi dincolo de văile superioare ale Murăşului şi Oltului, urmărind să reziste pe linia munţilor *Ghirghiul-Hârghiţa-Barot*. Linia aceasta prezenta condiţiuni favorabile unei rezistenţe prelungite, de oare-ce munţii formează un lanţ cu înălţimi dela 1200—1500 m, acoperiţi cu păduri dese.

Pe Dunăre şi Marea Neagră (22 August — 1 Septembrie 1916). — Artileria bulgară a bombardat Islaz, Bechet, Calafat, Gruia, calea ferată şi gara Turnu-Severin. Bateriile dela Tekia au tras asupra Orşovei. La 22 August monitoarele austro-ungare, din grupul Lucich, încercând să iasă din canalul Persina, au fost bombardate de artileria noastră şi silite să se înapoieze în spatele o strovului Românii au bombardat Vidin, Lom-Palanca şi Rahova, provocând incendii. La 26 August Olteniţa a fost bombardată; iar a doua zi Giurgiu. Un submarin german a bombardat Mangalia. La 29 August s'a putut opri cu desăvârşire navigaţia pe Dunăre a vaselor comerciale inamice.

Atacurile aeriene. — Germanii au dat o dezvoltare deosebită ata curilor întreprinse de avioane, hidroavioane şi aeronave, împotriva oraşelor noastre deschise şi a populaţiunei civile din oraşe şi sate.

Fie singuratece, fie în grupuri (escadrile), avioanele şi hidroavioanele au secerat cu bombele şi mitralierile lor, multe vieţi nevinovate. Aeronavele de-asemenea au vizitat des oraşele Bucureşti şi Ploeşti, dar în deosebi Bucureşti. La 20 August trei hidroplane au bombardat Constanţa.

Au fost ucise mai multe persoane civile, între care şi copii. Câte-va bombe au căzut asupra instalaţiunilor din port şi vaselor ruseşti. La 22 August aeroplane germane au asvârlit 19 bombe la Ploeşti.

În noaptea de 22—23 August aeronava germană Z. 181 a atacat iarăşi Bucureşti, aruncând mai multe bombe explozibile şi incendiare.

CASĂ DIN BUCUREŞTI DISTRUSĂ DE BOMBA UNUI ZEPELIN.
(întâia victimă)

In cursul atacului nocturn o bombă explozibilă a căzut asupra casei din Str. Nisipari, ocupată de inspectoratul jandarmeriei rurale.

La 23 August, hidroplane colaborând cu forţe de uscat şi de mare bulgare au bombadat trupele noastre de infanterie din Dobrogea. Tot în acea zi două hidroplane au asvârlit bombe asupra Constanţei şi satului Anadolchioi din apropierea Constanţei. De obicei, conducătorii acestor sinistre aparate, aflaţi la dispoziţia serviciului de marină german din Varna, nu zburau direct asupra Constanţei, ci făceau o ocolire în largul mării (direcţia Mamaia-Anadolchioi, Constanţa).

PE DRUMURILE TRANSILVANIEI...

TRUPE ROMÂNE ÎN CIC-MENESEG.

Aproape zilnic între ciasurile 10—11 dimineaţa, aeroplane germane apăreau de-asupra podului dela Cernavoda şi a viaductelor, ca şi a localităţei Feteşti, — important nod de cale ferată. La 28 August o slabă replică din partea aviatorilor noştri: s'a bombardat poziţiile întărite ale Rusciukului. La 30 August avioane austro-ungare au bombardat Piatra-Neamţ. Adese-ori aviatorii inamici se scoborau cu aparatele lor, la o mică înălţime de pământ, spre a mitralia grupuri de soldaţi, sau chiar grupuri de muncitori aflaţi la câmp.

Tipuri de avioane germane. — Avioanele germane, care au apărut în partea întâia a campaniei de-asupra oraşelor, satelor şi trupelor noastre, au fost: tip Albatros, tip Aviatik, tip Fokker (biplan), tip Fokker (monoplan), L. V. S.

Albatros (biplan). Caracteristica: Aripi: anvergura aproape îndoită cât lungimea avionului; anvergura celor inferioare ceva mai mică decât a celor superioare; în formă de V; aproape drept-unghiulare, cu sau fără săgeată; vârful aripelor în general eşind oblic. Cârma de direcţie aveà aspectul unei mici lopeţi înălţate; cârma de adâncime în formă de inimă; două roţi. Motor fix Mercédès, ieşind.

Aviatik (tip P. 1915—1916) Caracteristica: Biplan cu fuselaj, Aripi: anvergura mai mare decât lungimea avionului; anvergura aripelor inferioare ceva mai mică decât a celor superioare; în formă de V; dreptunghiulare. Cârma de direcţie, aspectul unei lopeţi mici, situată de-asupra cârmei de adâncime, care erà rotunjită şi cu o scobitură. Două roţi. Motor fix Mercédès, ieşind.

Fokker (biplan) Caracteristica: Imitaţie a aparatelor Morane. Aripi: anvergura celor inferioare = $^2/_3$ din aceea a celor superioare; în formă de trapez scund; plecate înainte. Cârma de direcţie aveà aspectul unei virgule şi erà situată de-asupra cârmei de adâncime, care aveà forma unui trapez scobit. Două roţi. Motor rotativ Oberursel.

Fokker (monoplan) Caracteristica: Copie a aparatului Morane, afară de cârma de direcţie. Aripi trapezoide. Cârma de direcţie aveà aspectul unei virgule, situată de-asupra cârmei de adâncime (trapez scobit). Două roţi; şasiu de aterizare ca un M. Motor rotativ Oberursel.

L. V. G. (Luft = Verkehes = Gesellschaft») Caracteristica: Biplan cu fuselaj. Aripi: anvergura cu mult mai mare decât lungimea avionului; a celor inferioare mai mică ca a celor superioare; în formă de V, marginea dinainte în formă de săgeată, marginea d'inapoi dreaptă. Cârma de direcţie ca o lopăţică, situată de-asupra cârmei de adâncime, care aveà forma unei inimi. Două roţi. Motor fix Mercédès. O mitralieră d'inapoi pe o coroană ce se învârtea şi o altă mitralieră, sau o carabină, deasupra aripelor.

CASĂ DIN BUCUREŞTI DISTRUSĂ DE BOMBA UNUI ZEPELIN (a doua victimă).

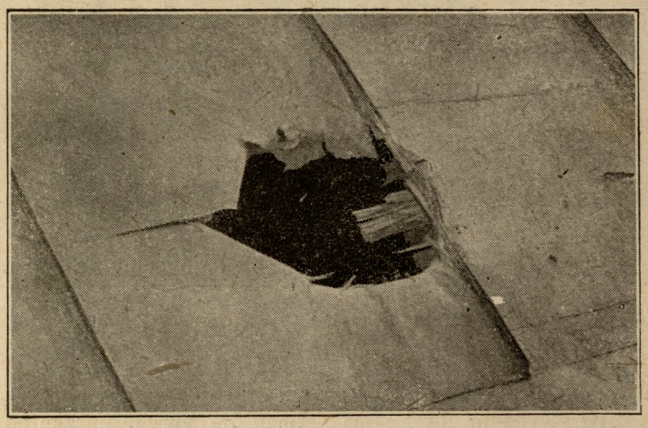

CASA DIN STR. NISIPARI. (Bucureşti) Locul pe acoperemânt pe unde a pătruns bomba. (Diametrul aproximativ 33 c. m.).

CAP. IV.

I-a Criză. — Consiliul de războiu din 2 Sept. 1916.

I-a Criză. — Situaţia din Dobrogea inspirà serioase griji comandamentului român. Faptul că se luase trupe de ajutoare, dela armatele ce operau ofensiv în Transilvania, spre a fi aruncate pe teatrul transdunărean, impuneà o examinare a situaţiei generale.

Până la restabilirea situaţiei din Dobrogea, o suspendare a ofensivei din Transilvania, părea soluţia logică, impusă de criza ce se manifestase cu atâta tărie la sfârşitul lui August 1916.

Generalul Iliescu a expus telegrafic situaţia îngrijitoare de pe fronturile române generalului francez Joffre, care, în vremea aceea comandà toate armatele aliate, dorind să i se sugereze o soluţie în ce priveşte mersul mai departe al operaţiunilor noastre militare.

Comandamentul român aveà motive temeinice să fie îngrijat:

EFECTUL EXPLOZIEI IN PARTER ŞI SUB-SOL. (Casa din str. Nisipari, Bucureşti).

ruşii din Bucovina nu se mişcau; trupe ruseşti de întărire nu soseau pe teatrul dobrogean; linia Dunărei nu prezentà siguranţă; din Rusia primisem puţine tunuri grele; armata aliată din Orient nu luase ofensiva, conform angajamentelor înscrise în convenţiunea militară secretă din 4 Aug. 1916.

Ca să putem explica producerea acestei crize, abia după 17 zile dela deschiderea ostilităţilor, este necesar să luminăm pe deplin două chestiuni: 1) împrejurările în care am intrat în război; 2) după ce inspiraţiuni, impulsiuni şi directive a fost elaborat planul nostru de operaţiuni. In raportul colonelului Desprès, fost ataşat militar al Franţei la Bucureşti, găsim următoarea expunere de fapte şi împrejurări, în legătură imediată cu cele două importante chestiuni.

In partea întâia a raportului său, Colonelul Desprès povesteşte astfel împrejurările în care a intrat România în război:

Raportul colonelului Després

(Partea I, dela sfârşitul lui Iulie până la sosirea misiunei militare)

«Însărcinat să mă duc în România, am plecat din Paris la 4 Iulie 1916, (st. n.) Sosind la 23 Iulie m'am dus să văd pe D-nul Brătianu. Am găsit pe primul ministru încă sub impresia unui demers

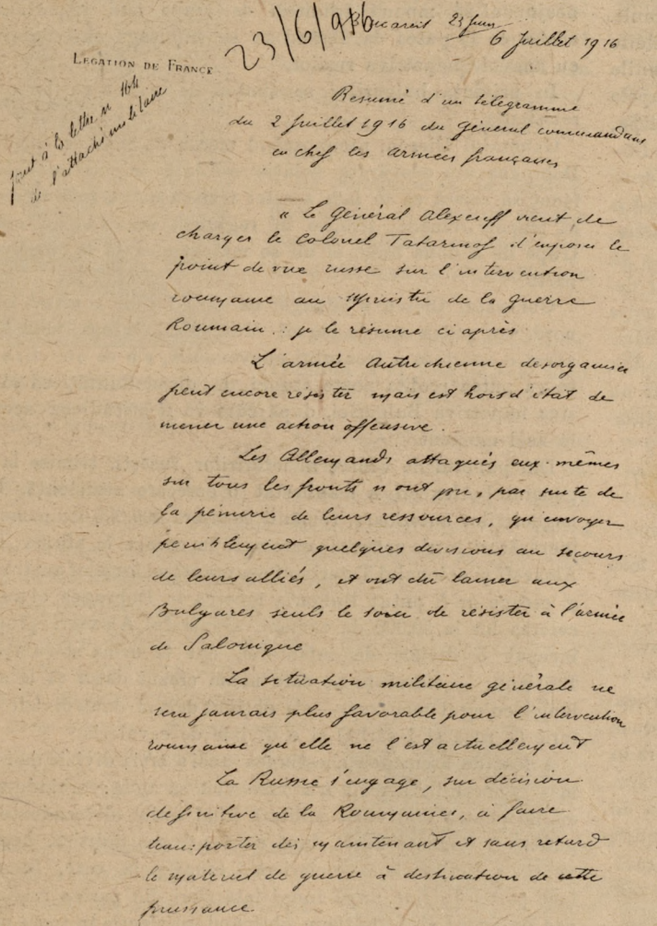

LÉGATION DE FRANCE

23/6/916 Bucarest 23 juin — 6 juillet 1916

Résumé d'un télégramme du 2 juillet 1916 du Général commandant en chef les armées françaises

« Le Général Alexeff vient de charger le Colonel Tatarinoff d'exposer le point de vue russe sur l'intervention roumaine au Ministre de la Guerre Roumain. Je le résume ci après

L'armée Austro-Hongroise désorganisée peut encore résister mais est hors d'état de mener une action offensive.

Les Allemands attaqués eux-mêmes sur tous les fronts n'ont pu, par suite de la pénurie de leurs ressources, qu'envoyer péniblement quelques divisions au secours de leurs alliés, et ont été laissé aux Bulgares seuls le soin de résister à l'armée de Salonique

La situation militaire générale ne sera jamais plus favorable pour l'intervention roumaine qu'elle ne l'est actuellement

La Russie s'engage, sur décision définitive de la Roumanie, à faire transporter des, ayant tenant et sans retard le matériel de guerre à destination de cette puissance.

Iată documentul Alexieff (No. 1) despre care pomeneşte colonelul Desprès în raportul său:

22 Iunie 1916

Telegrama şefului Statului Major către Marele cartier al comandantului suprem

«N'am crezut nimerit până în prezent să vă însărcinez a face demersuri pe lângă conducătorii români relativ la adeziunea ar matei lor la aceea a aliaţilor, de oare-ce n'am vroit să stânjenesc libertatatea hotărârilor lor. Situaţia militară actuală mă forţează să vă însărcinez a explica generalului Iliescu şi a-i spune că este grea aşteptarea ca viitorul să ofere României condiţiuni mai potrivite unei intrări în acţiune.

Armata austriacă este desigur capabilă de o rezistenţă dârjă, însă gradul dezorganizărei ei actuale nu-i permite să recâştige facultatea acţiunilor ofensive.

Germanii nu sunt în stare să întărească simţitor pe austriaci, de oare-ce ei înşişi sunt atacaţi.

Izvoarele de noui formaţiuni sunt sleite şi ca să ajute pe aus-

Mais

Vu pour la valeur de l'intervention roumaine dépend de la date à laquelle aura lieu son entrée en action aussi la situation commande-t-elle à l'armée roumaine d'intervenir maintenant ou jamais

Je pense que les dernières hésitations de Monsieur Bratiano ont dû tomber, les événements lui ayant donné la certitude que des offensives générales victorieuses sont engagées sur tous les fronts, et la Russie ayant pris l'engagement de transporter sans retard le matériel de guerre au cas où la Roumanie se serait décidée à intervenir. » —

Le Général Commandant en chef les armées françaises me charge d'exposer au Général Thiess qu'il partage entièrement la manière de voir du Haut Commandement Russe et estime que la Roumanie doit prendre parti maintenant ou jamais »

Pour copie conforme
l'Attaché militaire de France

Mais

DOCUMENTUL PICHON.

făcut de ataşatul militar al Rusiei, din ordinul generalului Alexeeff. Colegul meu rus a declarat d-lui Brătianu că România ar trebui să meargă acum sau niciodată şi dacă ea nu se va declara imediat pentru aliaţi, mai târziu nu i se va permite să facă o intrare triumfală în Transilvania. Nefiind în curent cu demersul acesta, făcut în timpul călătoriei mele, m'am informat şi am aflat faptele următoare întâmplate dela plecarea mea din Paris.

Când colonelul Tatarinoff, ataşat militar al Rusiei, sosise la Bucureşti în Ianuarie 1916, el nu a căutat să facă să intre România în război, interpetând în felul acesta ideile pe care le avea atunci generalul Alexeeff. La sfârşitul lui Iulie 1916 (st. n.) generalul Alexeeff şi-a schimat dintr'odată ideia şi în cele dintâi zile ale lui Iulie, el a trimes colonelului Tatarinoff, o telegramă, în care îl însărcina să spună d-lui Brătianu şi generalului Iliescu că lui i s'ar părea peste putinţă ca în viitor să să se prezinte o situaţie mai favorabilă intrărei în acţiune a României.»

triaci în regiunea Kovel şi Wladimir-Wolinsk, cu greutate au strâns germanii, de pe diferite fronturi, abia 7 divizii. Toate trupele germane şi austriace par a fi ridicate din peninsula Balcanică. Rezistenţa armatei dela Salonic cade numai în sarcina Bulgarilor. Rusia se va însărcina, în cazul unei hotărâri irevocabile a României, să transporte de pe acuma, fără întârziere, din Arhanghel, întregul material adresat armatei române. Intrarea în acţiune a României, în momentul acesta, va avea o valoare corespunzătoare în desfăşurarea comună a sforţărilor puterilor aliate, — ceea ce nu va fi în cazul când hotărârea sa va fi amânată pentru o epocă nedefinită. Situaţia porunceşte românilor de a se alătura nouă, *acum, sau niciodată*. Vă autoriz să expuneţi d-lui Brătianu şi generalului Iliescu punctul acesta de vedere al comandantului suprem rus·

No. 3253 (semnat) ALEXEEF

«Demersul acesta, spune colonelul Desprès, a fost sprijinit de

predecesorul meu [1]) şi de ataşatul militar al Italiei [2]), care au remis în acelaş timp generalului Iliescu notele, după care ei se asociază pe dea'ntregul la demersul colegului lor rus şi în care repetau cuvintele acestea: «acum sau niciodată». [3]) Mi se pare foarte probabil că ataşatul militar al Angliei a sprijinit acţiunea colegilor săi. După 2 sau 3 zile [4]) o nouă telegramă a generalului Alexeeff a făcut să reiasă iarăşi că momentul era deosebit de favorabil şi un prilej atât de bun poate nu se va ivi...»

Iată telegrama a doua a generalului Alexeeff, despre care pomeneşte colonelul Desprès:

Telegrama Şefului Statului Major. Marele Cartier General al Comandantului suprem

23 Iunie 1916

(Răspuns la No. 299). — România trebue să profite de situaţia militară, precis, acum fără să mai aştepte primul tren, a cărui sosire este perfect garantată. Reamintiţi-le următorul adevăr: momentele favorabile odată scăpate, nu se mai repetă. N'am început această operaţiune spre a ne oprì la jumătatea drumului, dar nimeni nu va putea garanta ce se va întâmpla într'o lună, sau mai mult. Este limpede în acelaş timp, că rezervele adversarului sunt sleite şi el strânge ceia ce poate ca să ne opună rezistenţă în direcţiunile ofensivei noastre, supunându-se până acum voinţei noastre. Trupele germane de pe frontul balcanic luptă acum pe Nistru în Galiţia, aproape de Nijniow. *Cine deci va ameninţa pe români în Dobrogea? Cea mai mare parte din trupele bulgare este atrasă spre Salonic.* Românii vor putea să se asigure lesne, întrebuinţând o parte din forţele lor, fără să mai ceară fărămiţirea forţelor noastre, ce execută misiunea principală. Necesitatea ar puteà, desigur, să ne silească a îndrepta una, sau două divizii în Dobrogea, dar demonstraţi-le că tocmai acuma *(«précisement maintenant»)* situaţia militară este cea mai favorabilă unei intrări în acţiune a românilor. Dacă ei vor să aştepte o slăbiciune şi mai mare a austriacilor, nu vom avea nici o nevoie de o cooperare română, nici chiar nu va mai fi raţiune de a permite romanilor să facă o intrare triumfală pe teritoriul austriac.

No. 199 (ss.) *A'exeeff*

Mai departe Colonelul Després, raportează:

„România a fost surprinsă de această injoncţiune a ruşilor, însă îi era teamă că mai târziu nu i se va permite să realizeze aspiraţiunile sale naţionale aşa de complete cum le dorea.

Este sigur, că în ce-i priveşte, ruşii cu greu mai puteau reven asupra acestui soi de ultimatum pe care îl puseseră. În urma acestor informaţii, m'am asigurat că statul major rus era partizanul intrărei în acţiune a României, cu toată întârzierea produsă Mi s'a răspuns afirmativ adăogându-se că generalul Alexeeff era în deosebi nerăbdător. Colegul meu englez [5]) era de-asemenea partizanul intrărei României. Colegul meu italian, care îmi exprima de altfel hotărât gândirea sa, când era vorba să expună previziunile sale privind evenimentele deja realizate, sprijinea acţiunea rusă, părându-mi-se nemulţumit să vadă România cerând aceleaş avantajii ca Italia.

In condiţiunile acestea, conform instrucţiunilor primite, am sprijinit acţiunea colegului meu rus spre a obţine intrarea României (data de 1/14 August, care fusese fixată ca ultim termen) şi am susţinut în acelaş scop, dezideratele românilor pe lângă ruşi. In afară de o acţiune generală, m'am ocupat, în deosebi, de punctele următoare, în timpul negocierilor la care am participat:

1) Rolul şi data intrării în acţiune a armatei dela Salonic;

2) Dacă va lua ofensiva în acelaş timp cu aceia din Transilvania;

3) Valoarea întăririlor ruseşti trimise în Dobrogea.

Ca să informez exact pe d. Brătianu, ministrul Franţei şi eu însu-mi am cerut informaţiuni precise asupra armatei din Orient şi le-am comunicat d-lui Brătianu.

Acesta din urmă, după comunicarea făcută, a primit să semneze convenţia militară, înainte ca acţiunea armatei dela Salonic să se fi manifestat, fiind convins însă că ofensiva dela Salonic va fi dezlănţuită într'un termen determinat înaintea intrării în acţiune a României.

In cursul negocierilor s'a pus chestiunea planului de campanie român. El prevedeà învadarea Transilvaniei şi defensiva faţă de bulgari. Nu puteà să fie altfel, date fiind indeile exprimate în telegramele generalului Alexeeff. La un moment dat, negocierile separate, privind acţiunea dela Salonic, au fost angajate în Franţa de colonelul Rudeanu.

După o telegramă, pe care acesta din urmă a adresat-o D-lui Brătianu şi care D-l Brătianu mi-a adus-o la cunoştinţă, reprezentantul rus la aceste negocieri a emis ideia unei ofensive în Dobrogea, în acelaş timp cu aceia ce trebuia să aibă loc în Transilvania. Ideia era în contrazicere formală cu cea exprimată de colonelul Tatarinoff; făcu-i să reiasă aceasta, cerând să fie lichidată contrazicerea. De altă parte generalul Iliescu a spus, că în ce priveşte chestia română, el era partizanul acestei ofensive, sau cel puţin până la Rusciuk şi Şiştov, spre a asigura Bucureştilor o zonă de protecţiune mai întinsă, dar că ruşii se opun motivând felul lor de a vedea prin afirmarea că operaţiunea aceasta ar avea neajunsul să impună trimiteri de trupe mai importante decât acelea ce le putea da, lăsând să se înţeleagă că bulgarii se bat cu anevoie împotriva ruşilor.

In privinţa bulgarilor se simţea de partea ruşilor o oarecare rezistenţă.

Generalul Iliescu, recunoscând mereu cu mine că o ofensivă în Dobrogea era adevărata soluţie militară împotriva bulgarilor, a făcut să reiasă că în faţa acestei rezisenţe ruse şi în urma faptului că trupele române, trimise în regiunea aceasta, nu erau decât trupe de a doua linie, el nu se mai gândeà să ia ofensiva în acea parte.

Generalul Iliescu a adăugat că dacă forţele române, operând la nord, vor putea atinge cursul Murăşului, în aşa mod, încât să avem o scurtare a frontului convenabilă, ele se vor fixa acolo şi se va putea profita poate atunci de disponibilităţi ca să ia ofensiva împotriva Bulgariei, după cum va fi atitudinea acestui stat în acel moment.

Din punctul de vedere al întăririlor ruseşti, trimise la început, generalul Alexeeff, a manifestat o oarecare rezistenţă. In cursul negocierilor anterioare, românii ceruseră 200.000 de oameni; apoi încrezători într'o măsură oarecare în ceeace le afirma generalul Alexeeff şi colonelul Tatarinoff asupra stărei forţelor austro-germane şi ceeace ar fi putut Bulgaria încerca în Dobrogea, ei au scoborît cererea lor la 50.000 de oameni. Generalul Alexeeff propusese la început o divizie de infanterie, dar în urma stăruinţelor d-lui Brătianu, — stăruinţe pe care m'am crezut dator să le sprijin pe lângă colegul meu rus, — s'a obţinut dela el două divizii de infanterie (1 rusă şi 1 sârbă) şi o divizie de cavalerie.

A fost de asemenea chestiunea unei a treia divizie de infanterie, însă generalul Alexeeff n'a mai voit să audă vorbindu-se. Negocierile pentru convenţia militară fiind astfel determinate, ele nu puteau fi semnate decât după convenţiunea politică. Această convenţie a dat loc la negocieri mai lungi şi la care, fireşte, n'am luat parte. In fine, după lungi întârzieri din partea ruşilor, ne-am pus de acord şi d. Brătianu obţinând satisfacţie în toate privinţele, cele două convenţii politice şi militare au fost semnate. Semna-i şi pe cea din urmă după ce am cerut şi primit confirmarea puterilor mele în această privinţă; ca şi aprobarea prelungirei termenului, care la început fusese fixat la 1/14 August.

În ceeace priveşte planul de campanie, el a fost stabilit, după cum am făcut să reiasă asta, sub influenţa indeilor ruseşti şi a iaformaţiilor pe care le-a dat generalul Alexeeff asupra forţelor inamice. Predominanţa influenţei ruse în asemenea materie era de altfel cu totul firească, dat fiind că armata română prelungea frontul rus şi ruşii participau la acţiunea română prin forţele ce se angajau să le trimeată în Dobrogea.

Am comunicat planul acesta, cum mi-a fost cunoscut; nici o observaţiune nu mi-a fost adresată în privinţa lui. Am, cu atât mai mult motiv să cred că el a fost aprobat, cu cât la începutul lui Septemvrie, în momentul când situaţia era rea în Dobrogea, s'a telegrafiat marelui cartier general român că el trebuea să pareze cât mai repede în partea aceia, dar, odată ce situaţia va fi restabilită, să se reià imediat planul primitiv.

Afară de chestiunea ofensivei împotriva Bulgariei, care a fost

---

[1]) Maiorul Pichon [2]) Colonelul Ferigo. [3]) Vezi documentul Pichon din pag. 53 şi traducerea lui în pag. 16 [4]) Telegrama a doua Alexeeff a fost expediată la 23. Iunie 1916, iar nu după două sau trei zile». [5]) Colonelul Thomson.

expusă mai sus în darea de seamă a negocierilor convenţiei militare, au intervenit asupra următorului amănunt:

Am constatat că etapele prevăzute pentru trajectul ce trebuea să-l facă forţele ruse dela Reni sau Cernavodă, la zonele lor de adunare, erau de 30 până la 35 km., — ceiace mi s'a părut cu atât mai considerabil, cu cât cunoşteam încetineala ruşilor şi mi-am dat socoteala de importanţa ce o prezenta sosirea acestor trupe la timpul voit. Atrăgând atenţiunea asupra acestui punct şefului biuroului operaţiilor, el a recunoscut şi am obţinut reducerea. Iată geneza întrării în acţiune a României şi origina planului ei de campanie. Mi se pare, fără îndoială, că telegramele categorice ale generalului Alexieff, au hotărît definitiv pe români. Acţiunea franceză în perioada negocierilor la care am luat parte, s'a făcut simţită în sensul următor: a sprijini pe lângă români, punctul de vedere rus şi a angaja pe ruşi să cedeze cererilor române, atât în chestinnile militare, cât şi în cele politice, în măsura pe care ei o credeau convenabilă, dată fiind însemnătatea ce o atribuiau concursului lor în momentul, când el era chemat să se producă»

GENERALUL CRĂINICEANU
Comandantul armatei II române (dela 23 August — 23 Sept. 1916).

De oarece planul de operaţiuni a fost elaborat în modul expus mai sus de colonelul Desprès, când s'a produs criza strategică pe fronturile noastre, s'a cerut avizul generalului Joffre.

La comunicarea telegrafică, prin care i se expuneà situaţia noastră militară, generalul Joffre a răspuns prin următoarea telegramă:

Paris, 11 Septembrie, 1916.
(Primită la 31 August,—12 Sept 1916).

«In actualele împrejurări este o necesitate pentru armata română să'şi consolideze situaţia ei în Dobrogea. Ca să se atingă rezultatul acesta, pare necesar, să se concentreze pe partea dreaptă a Dunărei, unităţi solide, în număr de-ajuns, ca să se poată obţine o superioritate numerică incontestabilă.

In ce mă priveşte, am pus în vedere generalului Sarrail să atace cu vigoare şi să urmărească fără răgaz ofensiva sa, în aşa condiţiuni, ca să obţină, drept rezultat minim, menţinerea tuturor forţelor bulgare ce se găsesc pe frontul grecesc [1]). Întărirea trupelor române în Dobrogea, va avea poate ca urmare o stânjenire momentană a ofensivei din Transilvania; dar planul iniţial ar trebui după părerea mea, să fie reluat cu toată intensitatea, de îndată ce situaţia va fi restabilită în Dobrogea.

Vă rog a informà comandamentul suprem român că eu cer generalului Alexeeff să examineze de îndată posibilitatea trimiterei de forţe noui în Dobrogea». JOFFRE.

Consiliul de războiu din 2 Sept. 1916. — Generalul Joffre suggerase deci comandamentului român întărirea frontului dobrogean şi suspendarea provizorie a ofensivei din Transilvania; însă, în apusul Transilvaniei se strângeau trupe germane. Capetele de coloană ale acestor trupe începuseră a fi semnalate de patrulele noastre, încă dela 31 August.

In ţara Haţegului, prin luptele date la pasul Merişor, se dovedise prezenţa unor trupe germane, de curând aduse pe noul teatru de operaţiuni. Este vorba de grupul generalului *Staabs* care atacase, fără succes, grupul român Muică, la pasul Merişor, spre a-i interzice acestuia accesul în valea Haţegului. Nu mai încăpeà vreo îndoială că comandamentul austro-german preparà o lovitură în Transilvania. Staabs dăduse un prim avertisment

Armatele noastre din Transilvania ocupau, la începutul lui Septembrie, un front destul de lung, spre a fi oricând expuse; cu ele nu se puteà manevrà cu uşurinţă; apoi erau slăbite în urma forţelor luate dela dânsele şi trimise în Dobrogea. Alte rezerve nu se aflau la dispoziţie. Armata I păreà cea mai expusă unei prime lovituri, — comandantul ei, generalul Culcer, ceruse să i se înapoieze diviziile luate, spre a puteà apără Oltenia, în cazul când ar fi fost atacat de forţe mai superioare. Ceilalţi generali aveau şi ei motive să fie îngrijaţi. Odată criza pe deplin declarată, se impuneà o examinare amănunţită a situaţiei generale militare. In scopul acesta au fost convocaţi la Periş — sediul marelui cuartier general — la un consiliu de războiu, comandanţii de armată: generalul Culcer (armata I); generalul Averescu (armata III); generalul Prezan (armata IV).

Consiliul s'a ţinut la 2 Septembrie. A participat la consiliu şi Ion I. C. Brătianu, primul ministru şi ministrul de războiu. Scopul convocărei a fost astfel precizat; 1) examinarea situaţiei militare creiată în urma evenimentului dela Turtucaia. 2) dacă mai poate fi executat proectul iniţial de operaţii. 3) In cazul când s'ar hotărâ modificarea proectului de operaţii iniţial, cu ce alt proectar putea fi el înlocuit?

Cel d'intâi a luat cuvântul generalul I. Culcer. El s'a ocupat de situaţia armatei sale, susţinând că ea este încurcată, de oarece i s'au luat rezervele — diviziile 2 şi 12 — ; iar în vederea viitoarelor operaţii, s'ar săvârşi un rău dacă nu i s'ar restitui acele rezerve, de care are trebuinţă spre a rezista în bune condiţiuni şi a apăra Oltenia. Generalul Culcer a opiniat că situaţia în general s'a înrăutăţit, de oare-ce România s'a angajat în războiu pe două fronturi şi cu puţine ajutoare ruseşti

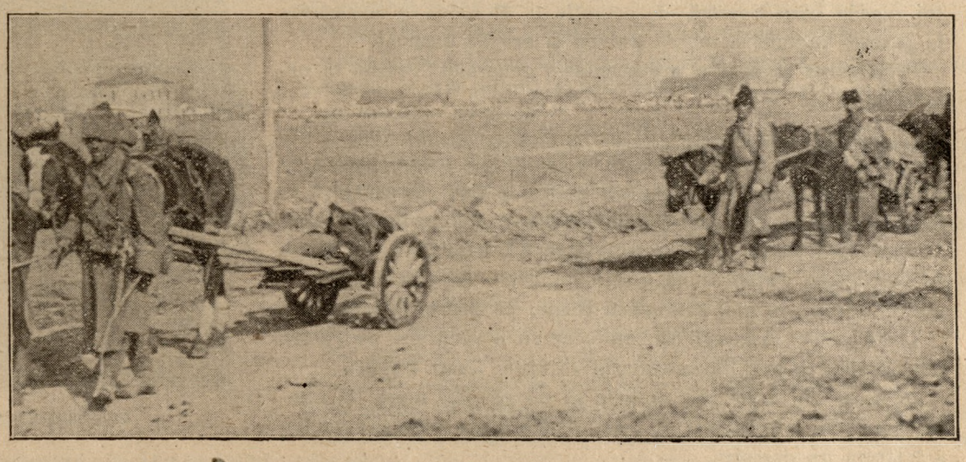

TRANSPORTAREA TUNURILOR DE 53 mm.

în Dobrogea. Generalul Al. Averescu, a susţinut că în urma înfrângeri dela Turtucaia se impune modificarea proectului iniţial de operaţii.

El a propus: oprirea ofensivei la nord; reorganizarea armatei, de oare-ce în urma «încurcăturei batalioanelor s'a micşorat capacitatea de luptă a armatei»; ofensivă hotărătoare la sud.

Generalul Prezan a susţinut că bătălia dela Turtucaia a constituit un eşec, care a slăbit forţa morală a armatei, fără însă a micşora capacitatea ei de luptă. Examinând situaţia generală militară el a propus: 1) Continuarea ofensivei în Transilvania

[1]) Cu o zi înainte de expedierea acestei telegrame, generalul Sarrail, comandantul armatei din Orient, primise ordinul, din partea generalului Joffre, să înceapă de indată ofensiva. Sarrail a ordonat ofensiva, care s'a sfârşit prin cucerirea Monastirului. Armata Orientului nu erà în stare să întreprindă o operaţiune în stil mare, cu scopul de a atrage forţe de pe teatrul dobrogean.

pentru atingerea primului scop pe care comandamentul îl urmărea prin proectul de operaţie, motivând astfel avantagiile proectului:

«*a*) Se crea inimicului situaţie defavorabilă în Transilvania, fiindcă nu mai avea putinţă a concentra forţele sale în această regiune şi a ataca cu ele, rînd pe rînd, cele trei armate româneşti: I-a, a II-a şi de Nord.

b) Se scurta considerabil frontul armatelor romîne, care la 2 Septembre se găseau pe linia generală: valea inferioară a Cernei, văile superioare ale Jiului şi Streiului, valea de mijloc şi superioară a Oltului şi Murăşului-de-sus.

c) Se lărgia zona noastră de operaţie şi deci se modifica astfel, mult în folosul nostru, situaţiunea strategică impusă arma-

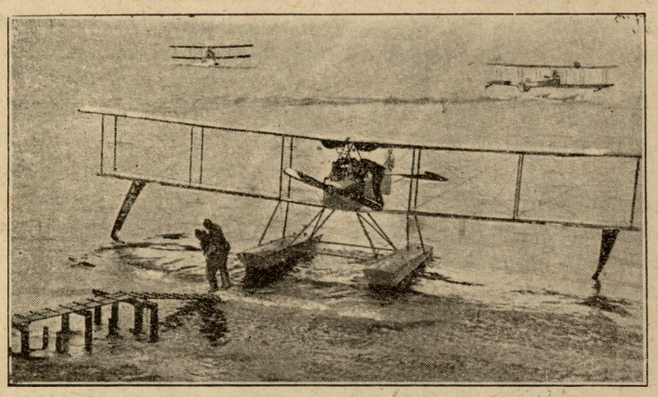

HIDROPLANE GERMANE IN CURSĂ SPRE CONSTANŢA.

telor române de o orientare cu totul defavorabilă — pentru un război defensiv către Nord — a fruntariilor noastre din Nord

d) Dacă frontul era împins pe valea mijlocie a Murăşului se putea manevra, în toate direcţiile, cu uşurinţă şi repeziciune de oare-ce, odată platoul Transilvaniei fiind în stăpânirea noastră, cele trei armate se puteau sprijini reciproc la timp şi cu folos; şi, în sfârşit,

e) Se susţinea şi se făcea, cu mai multă uşurinţă, posibilă înnaintarea armatelor Brusilov în câmpia ungară.»

2. Să se menţină Dobrogea. 3) Necesitatea de a se constitui repede baza noastră de operaţie în Moldova şi evacuarea în această regiune a tot ce trebuia şi era de evacuat.

Propunerea aceasta a argumentat-o generalul Prezan în următorul mod:

«Dispositivul în echer al fruntariilor noastre, din spre Transilvania, ne crea o situaţiune foarte favorabilă numai pentru un război ofensiv. Dunărea şi forţele ruso-române destinate a opera defensiv la Sud, constituiau mijloace suficiente, care puteau, cu prisosinţă, asigura libertatea de acţiune către Nord, în cazul când forţele inimice din Peninsula Balcanică erau, în adevăr, atrase, bătute, sau numai fixate, pe frontul dela Salonic.

Toate aceste avantagii se întorceau cu desăvârşire de partea adversarilor noştri, din momentul ce eram lăsaţi singuri.

In acest din urmă caz, trebuia să ne gândim numai la o înfrângere, dar era necesar să luăm repede toate măsurile pentru a înlătura un dezastru.

Dezastrul nu se putea înlătura decât atunci când se luau toate dispoziţiunile necesare pentru a se asigura retragerea, în bune condiţii, a armatei şi punerea mijloacelor de luptă şi de existenţă, necesare ei, la adăpost şi deci în siguranţă.

Unde?

Acolo unde era fatal să caute a se îndrepta, pentru a scăpa de dezastru, forţele noastre în cazul când erau înfrânte.

In cazul nostru, sprijinul imediat îl constituia armata rusească: către aceasta trebuia deci să ne îndreptăm, cu forţele cât mai intacte, în cazul când eram siliţi la o retragere.

Iată de ce am propus să se evacueze, în Moldova, toate depozitele şi toate materialele necesare pentru continuarea luptei. Acolo găsiam şi sprijin şi spaţiu.

Era necesar a se lua repede aceste măsuri, din cauză că, pe de o parte, întrândul pronunţat pe care Muntenia şi Oltenia îl făceau în spre inimic, da acestuia putinţa să ne zugrume, printr'un atac reuşit la unul, sau de-odată la ambele capete ale direcţiei Predeal-Giurgiu; iar pe de altă parte, lipsa completă de spaţiu, între Dunăre şi Carpaţi, înrăutăţia şi mai mult situaţia strategică a forţelor noastre care operau în lungul acestei întinse regiuni.

Este şi această o consideraţiune, tot atât de puternică ca şi cele arătate mai sus, care m'a îndemnat a propune să se împingă, cu energie, ofensiva în Transilvania.

Odată linia Murăşului în stăpânirea noastră, spaţiul în care ne mişcam devenia mult mai mare, iar frontul nostru nu se mai prezenta inimicului ca un sac uşor de strâns la gât.

In concluziune: izolarea în care ne găsiam; situaţia strategică defavorabilă care rezulta din această izolare; şi lipsa de spaţiu, pentru trupele care operau între Dunăre şi Carpaţi, constituiau argumente, suficient de puternice, care ne impuneau să ne gândim că nu este exclusă o înfrângere, şi prin urmare datoria noastră era: să căutăm a ne îmbunătăţi cât mai repede situaţia, lărgind spaţiul, şi să luăm măsuri a ne pune din vreme, baza noastră acolo unde logica o impunea: — în Moldova).»

4. Să se sporească forţele armatei IV (de Nord), de oarece: «Sporirea forţelor acestei armate era necesară fiindcă: avea să mai traverseze şi regiunea muntoasă şi cu totul dificilă de la vest de Mureş şi Oltul superior; trebuea să contribue la operaţiunile necesare în masivul Călimanului, pentru a întoarce rezistenţa inamicului pe frontul Cârlibaba-Iacobeni, a uşura şi a asigura astfel debuşarea armatei a 9-a rusă către câmpia ungară, de unde se acopereau, dinspre Nord, operaţiunile noastre; şi în fine, regiunea în care această armată trebuia să ajungă, era singura în care inamicul mai puteă concentra, cu repeziciune, numeroase forţe, în cazul când se urmăria şi exe-

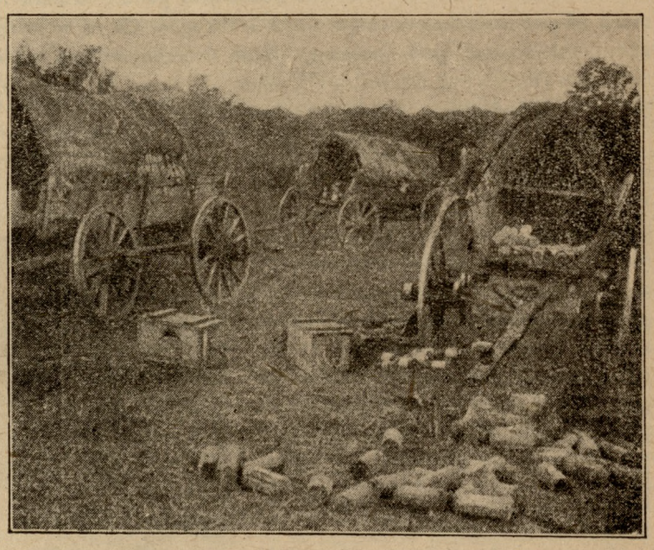

IN DOBROGEA. — Muniţiuni părăsite de bulgari.

cuta ideia directoare a proiectului de operaţie al M. C. G., adecă să împingă frontul pe Murăşul-de-mijloc» [1]). Consiliul s'a sfârşit prin schimbul acesta de vederi şi propuneri, fără a se lua o hotărîre definitivă.

Comandamentul german aveă ştiinţă despre situaţia noastră militară precară din Transilvania şi cum el putea dispune de avantagii, ca: linii de comunicaţii bune, legături laterale, posibilitate de a manevra cu o massă armată experimentată în

[1]) «*Adevărul asupra celor petrecute în Consiliul de război, care a avut loc după evenimentele dela Turtucaia, la 2 Sept. 1916.* («*Neamul Românesc*», No. 154, 156 din 6 şi 8 Iunie 1918).

luptele susţinute în apus, sau în răsărit (frontul oriental rus), — a luat toate măsurile pentru deslănţuirea unei ofensive. Atenţiunea acestui comandament i-a fost atrasă, la început, de situaţia particulară strategică în care se găsea armata I-a română. In consecinţă, o lovitură s'a pregătit împotriva acestei armate, înnainte chiar ca concentrarea massei de manevră să fie îndeplinită. Criza pe frontul ocupat de armata I s'a declarat în ziua de 2 Septembrie, în timpul bătăliei din regiunea *Merişor-Petroşani.*

Ca să înşele comandamentul armatei I-a române, asupra adevăratelor sale intenţiuni, comandamentul german, în ziua de 2 Septembrie, când a deslănţuit ofensiva în sectorul Merişor-Petroşani, a orânduit un atac demonstrativ în sectorul Sibiului. Atacul acesta a fost respins. In ziua de 3 Septembrie, grupul român de Olt a trecut sub comanda generalului *Ioan Popovici.*

CAP. V.

«Oltule cât ţine valea-ţi
nu e palmă de pământ
Unde să nu dai de urma
vreunui strămoşesc cuvânt
Mărturisitor de-a noastră
voinicească vrednicie,
Scut ocrotitor credinţei
pavăză pentru moşie!»

T. Dutescu-Dutu

Trecerea Oltului. — La Făgăraş. — Pe linia Ghirghiul-Hârghiţa-Barot. — Bătălia de la Arabagi Cocargea. — Bătălia dela Merişor.

In sud-estul şi nord-estul Transilvaniei, cu toată criza ce se declarase pe frontul ocupat de armata I, celelalte armate române (II şi IV) continuau ofensiva lor, în condiţiuni mulţumitoare.

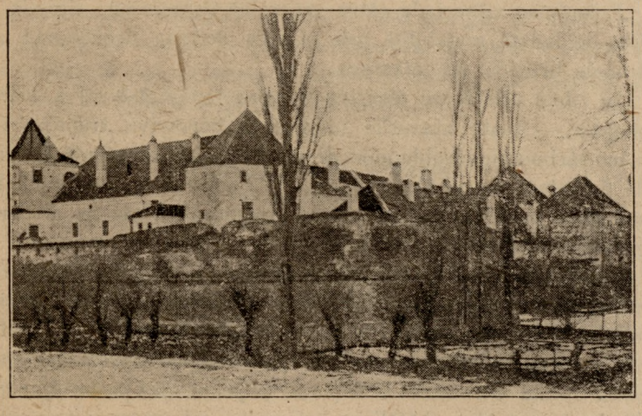

FĂGĂRAŞ.

Unităţi din divizia IV, sub comanda generalului *Simionescu Grigore,* au respins trupele austro-ungare ce se întăriseră pe malul drept al Oltului, în regiunea Făgăraşului.

Trecerea Oltului (episod). «...De o săptămână aşteptăm pe malul stâng al Oltului, ordine. In fiecare zi artileria inamică face noui victime printre trupele din spatele nostru. Ezitarea este justificată. De la noi până la Olt sunt două km., de câmpie netedă ca un crâmpei de bărăgan. Imediat, abrupt, de-asupra malului celălalt, pe un front de 30 km. de la Făgăraş — la Homorod se înalţă formidabile, poziţiile inamice. Nu-i chip nici să primim hrană ziua... Bucătarii sunt terorizaţi.

Statul-major al armatei chibzueşte, în timp ce noi căutam să deslusim cu binoclurile, tranşeele, gropile de lup şi abatizele, în care dintr'o zi în alta mulţi aveau să rămână agăţaţi.

La 1 Septembrie ordinul a venit. După miezul nopţei aruncăm din nou zarii războiului. Până una alta se ţin consilii, se studiază hărţile şi se pregătesc căngi de smuls sârma din apa Oltului. Dar mai cu seamă trecerea râului — adânc după cât ni se spune între 3 şi 6 metri, ne îngrijorează pe toţi. Vase nu sunt, nu se pot înprovizà şi va trebui s'o trecem prin vad, unde e mai mică, dar unde cuiburile de mitraliere nu aşteaptă decât un semn.

Băeţii sunt uşor melancolici şi hotărîţi.

. . . . . .

La trei şi jumătate după ce am străbătut prin întunerec uliţele pustii ale unui sat, o albie de râu, o margine de crâng, aşteptam înapoia unui rambleu de cale ferată, în rezervă, cu baioneta pusă. După toate probabilităţile suntem aproape de tot de Olt, al cărui ropot ritmic îl aud neted.

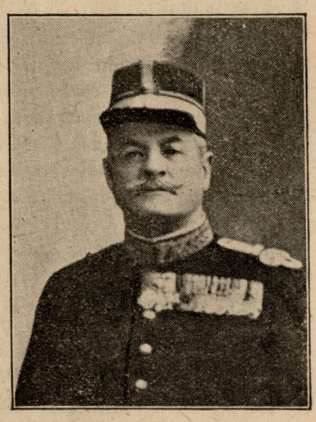

GENERALUL SIMIONESCU GRIGORE

La 30 Martie 1916 i s'a încredinţat comanda grupului de acoperire «Predeal». Cu trupele acestui grup el a ocupat oraşele *Braşov* şi *Feldioara.* La 26 August 1916 a fost înaintat în comandă pe câmpul de luptă şi numit comandant al diviziei IV. Fiind în această comandă, generalul Şimionescu, a respins trupele austro-ungare de pe malul drept al Oltului şi a ocupat oraşul *Făgăraş.*

Pe un front de treizeci km. dela Humorod la Făgăraş lupta e angajată cu hotărîre, de linii de batalioane. In linia întâia avem un batalion cu care a plecat şi colonelul Băltăreţu. Valea râului clocoteşte de mitraliere şi focuri de armă, ca un uriaş cazan infernal.

O frigurile nesiguranţei.. Ce rezistenţă întâmpină? — Au izbutit oare să ajungă pe celălalt ţărm?

Nu se poate şti nimic. Comandantul brigăzii stă imobil, sprijinit de un stâlp de telegraf şi în întunerec îl ghicesc palid — poate după neliniştea din glas când întreabă grăbit: a venit vre-o patrulă?

Dar n'a venit nimeni.

Şi încă un ceas...

In sfârşit, din dreapta şi din stânga vin răspunsuri. Nu se poate trece...

Şi cu fiecare patrulă, cu fiecare răspuns, în artere sângele ni se răceşte tot mai mult.

Din iadul, dela câteva sute de metri din faţa noastră, nu vine însă nimeni, decât numai sinistre sunete de corn: încetarea — înaintarea — asaltul — şi iar încetarea focului.

Se apropie ziua... începem să desluşim contururile tăioase şi înalte ale celuilalt mal...

O patrulă... a venit o patrulă şi ochii tuturor scânteiază.

«Batalionul a trecut dincolo şi acum încearcă să urce malul, o companie a fost prinsă de mitraliere în apă... pierderi mari».

Au trecut — au trecut!

E o nebunie năbuşită... un freamăt surd dela un capăt la cellalt al batalionului.

Dar se face ziuă şi ascunşi după pietrele chilometrice, îi vedem noi înşine, cu sufletul alături de ei, cercând să ridice malul... Şi pe urmă un strigăt.

«Inamicul contra-atacă. Inamicul contra-atacă. Îi svârle în Olt, d-le maior, — îi svârle în Olt, d-le maior».

Nu ştiu dacă s'a mai dat vreun ordin.

Noi sărim ca nebunii, urlând peste garduri, prin iaul unei mori, în linie de companii, de plutoane — grămadă ajungem malul râului — intrăm în curentul puternic al apei — urlând mereu. Cu capul afară din apă şi arma cu baioneta, cu mânile întinse, urlăm ca eşiţi din minţi.

Când ies dincolo am chilograme de apă în sân, în pantaloni, în ghete — dar alergăm la asalt. Într'o privire — închid în suflet pentru toată viaţa un tablou. Un caporal, la un pas în dreapta cu capul sprijinit în mâni, cu gura în ţărână are ceafa sfărâmată — lângă el între firele rare de porumb altul, cu faţa în sus—tovarăşi de acum pe drumul celorlalte lumi.

Alţi raniţi — mantale — raniţe... pete mari... largi de sânge... şi la zece paşi în stânga, întins pe spate, cu faţa la cer, în manta de mare ţinută şi cu chipiul în cap, un ofiţer.

In fugă... un gând... Care e? Ştiam că rând pe rând se vor duce şi alţii... dar care e acum — acolo întins?

Un camarad, care din fuga la asalt, s'a abătut totuşi zece paşi, rămâne trăsnit — aiurit. — «Colonelul Baltăreţu!»

Sus, pe poziţia inamică, în ceasul de repaos care ni s'a dat apoi, am aflat că fusese lovit în piept, aşà cum erà — în picioare — pe linia trăgătorilor, în mare ţinută...

(Din însemnările lui Camil Petrescu).

O eroină. — Cu prilejul trecerei Oltului, o româncă din comuna Pârâu (districtul Făgăraş) a adus servicii preţioase unităţei, care a avut ordinul să treacă întâiu Oltul, prin vad. *Maria Manciulea* a cerut soldaţilor să fie prezentată comandantului lor, urmând să-i comunice ceva în interesul oştirei române. Înfăţişată comandantului, Maria Manciulea a dat de ştire că locul ales pentru trecerea râului nu-i bun, de oarece ungurii stau ascunşi pe malul celălalt, unde au cuiburi de mitraliere. — Cunosc eu alt drum mai bun, de unde puteţi apoi cădeà în spatele vrăjmaşului !, — a spus brava româncă. Informaţiile Mariei Manciulea erau exacte şi planul propus de dânsa a fost găsit dibaciu. Ea însăşi a călăuzit oştenii noştri prin locul propus. Ungurii, neputând prinde de veste că Românii şi-au schimbat direcţia, stăteau la pândă. Dintr'odată ei s'au pomenit atacaţi pe la spate şi trecuţi prin baionetă. Pentru înălţătoarea ei dragoste de neam şi actul ei de bravură, Maria Manciulea a fost decorată cu ordinul «Virtutea Militară».

Ocuparea oraşelor Făgăraş, Homorod, Almaş şi Cohalm. — După trecerea Oltului, la 3 Sept., trupe din divizia IV au ocupat oraşul *Făgăraş;* pe când în aceiaş zi, trupele dela aripa dreaptă a armatei II au intrat triumfătoare în oraşele *Homorod, Cohalm* şi *Almaş.*

În acelaş timp, trupele armatei IV (de Nord) susţinând mereu lupte în munţii Călimanului, Ghirghiul, Hârghiţei şi Barotului, exercitau o puternică apăsare asupra forţelor austro-ungare. Dacă în munţii Călimanului inamicul opuneà o încăpăţânată resistenţă, bizuindu-se pe poziţii formidabile; — pe linia munţilor Ghirghiul, Hărghiţei-Barot, rezistenţa lui a fost mai iute înfrântă. Oştile lui Straussenberg se retrăgeau încet spre vest. Acum, generalul Prezan, căutà să stabilească o legătură solidă cu aripa dreaptă a armatei II, ca să poată iuţi înaintarea spre văile superioare ale celor două Târnave.

Mişcarea aripei stângi a armatei IV, erà susţinută printr'o mişcare de flanc dela sud-est, a armatei II-a.

Bătălia dela Arabagi-Cocargea

(2—10 Septembrie 1916)

Se hotărâse, chiar înainte de consiliul de război din 2 Septembrie, să se trimeată trupe de întărire în Dobrogea. Divizia XV, refăcută, sub comanda generalului *Grigorescu Eremia,* primise ordinul, la 31 August, să se deplaseze pe teatrul dobrogean. In ziua de 2 Septembrie bulgarii au intrat în *Mangalia,* evacuată în ajun de trupele noastre. Trupele româno-ruso-ceho-sârbe ocupau, la aceasta dată, frontul următor: *Raşova-Arabagi-Cocargea-Topraisar-Tuzla,* rezemându-se la aripa dreapta, pe Dunăre; iar la aripa stângă, pe mare. Trupele de ajutor sosiră pe teatrul de luptă.

Mackensen îşi împărţi forţele ast-fel, încât lovitura principală trebuia să o dea la aripa sa stângă, pe frontul sud Raşova-Enigea-Cobadin. Cum Dunărea în regiunea Raşova este mlăştinoasă, generalul german a căutat să provoace o spărtură între *Enigea-Cobadin,* unde îngrămădise el multă artilerie şi infanterie. Cavaleria germană şi bulgară sta gata să urmărească trupele noastre, spre a desăvârşi victoria. Din documentele germane reieseà că Mackensen era sigur că lovitura sa nu va da greş şi el socotea că la 5 Septembrie capul de pod dela Cernavoda va fi în stăpânirea lui.

Toate trupele din Dobrogea erau sub comanda generalului rus Zoiancicowsky.

La aripa noastră dreaptă operau: divizia 2, sub comanda generalului *Socec* şi divizia 9, sub comanda generalului Nicolae *Petala.* Ambele divizii formau grup sub comanda generalului Socec. Ca front de operaţie diviziile 2 şi 9 aveau linia *Raşova-Cocargea,* sprijinindu-se, la dreapta, pe Dunăre ; iar la stângă, legându-se cu divizia ceho-sârbă, de sub comanda colonelului *Stepan Hagici.*

Divizia 2 Socec, ocupa linia *Raşova-Arabagi ;* iar divizia 9 Petala, linia *Arabagi-Cocargea.* Bătălia începu.

În ziua de 2 Septembrie, tot frontul *Raşova-Arabagi-Cocargea-Topraisar-Tuzla* era puternic angajat în luptă. Mackensen ataca cu toată furia, cu o divizie germană (217) şi mai multe divizii bulgare.

Divizia 15-a, abia îşi debarcase cele d'intâi unităţi în gara Cernavoda, când a şi primit ordinul ca brigada 28 infanterie să pornească în direcţiunea *Arabagi* şi să atace în spate trupele duşmane. La 3 Septembrie, Mackensen a atacat la punctul de legătură între divizia 2-a şi a 9-a.

În urma asalturilor repetate date de trupele germano-bulgare, aripa dreaptă a diviziei 2 (Socec) a fost asvârlită înapoi. Frontul între divizia 2 şi a 9-a, s'a rupt. Situaţia se desena îngrijitoare, de oarece Mackensen căuta acum să profite de succesul obţinut, spre a lărgi spărtura făcută şi a arunca diviziile române în direcţiuni divergente.

In acel moment critic, regimentul 53 infanterie, de sub comanda colonelului Ernest *Broşteanu,* primeşte ordinul să se îndrepte spre Arabagi. Fără nici-o pregătire de artilerie, pe locuri necunoscute, trupa acestui regiment trece la atacul cu baioneta şi asaltează inamicul ori-unde î-l găseşte. Dintr'o singură lovitură, forţele duşmane — care odată spărtura făcută între diviziile 2 şi 9 atacau cu energie — sunt aruncate înapoi de pe colinele Arabagi şi Mulciova. Colonelul Ernest Broşteanu, pe când îşi ducea regimentul la atac, cade greu rănit.

Atacul impetuos pronunţat de regimentul 53 degajează aripele diviziilor 2 şi 9 de presiunea accentuată a duşmanului şi el are ca urmare o restabilire complectă a situaţiei.

A doua zi, 4 Septembrie, trupele germano-bulgare, împrospătate, au atacat iarăşi în repetate rânduri şi cu furie crescândă. Ele au reuşit să rupă frontul diviziei XV între *Arabagi* şi *Balta Baciului.*

Luându-se măsuri de către generalul Grigorescu, situaţia a fost de îndată restabilită prin fericita acţiune desfăşurată de trupele brigadei 38 infanterie.

In zilele următoare ofensiva germano-bulgară-turcă a slăbit simţitor, — toate atacurile îndreptate împotriva trupelor româno-sârbo-ruse zdrobindu-se de o încăpăţânată rezistenţă. In ziua de 6 Septembrie, la Cocargea, reg. 22 artilerie a rămas neclintit sub focul omorâtor al inamicului, reducând la tăcere artileria germano-bulgară.

Astfel, trupele diviziei 15, au putut, la aripa dreaptă română, să restabilească frontul, de două ori rupt de puternicile atacuri duşmane, oprind înaintarea aripei stângi a armatei Mackensen, pe direcţiunea cea mai periculoasă, care ducea spre calea ferată Cernavoda-Constanţa şi podul de peste Dunăre. Mackensen perduse bătălia.

Trupele noastre dela aripa stângă au dat un ajutor preţios şi eficace celor dela aripa dreapta, angajate în bătălia dela Arabagi-Cocargea.

Toate înverşunatele atacuri ale bulgaro-turcilor, date cu scopul să rupă frontul Cocargea-sud Topraisar-Tuzla, au fost respinse cu perderi mari pentru atacatori. Apoi au contraatacat ai noştri, împingând spre sud pe bulgari şi turci. In ziua de 10 Septembrie retragerea inamicului se efectuase pe linia *Casicci-Enghez-Carachioi.*

După bătălia dela Arabagi-Cocargea, generalul *Grigorescu Eremia* a dat următorul ordin de zi bravilor de sub comanda sa.

Ofiţeri, subofiţeri, caporali şi soldaţi !

«Astăzi este abia a 12-a zi de când divizia 15-a a intrat în luptă pe frontul din Dobrogea şi în acest scurt interval d. general Zoiancicowsky, comandantul armatei de Dobrogea, a crezut de a sa datorie să ne adreseze două ordine de mulţumire pentru avântul şi dispreţul de moarte cu care ofiţerii şi trupa acestei divizii au înfrânt trei atacuri năpraznice ale duşmanului,

superior în număr. Sunt mândru de voi şi cu deplină mulţumire sufletească vă aduc la cunoştinţă că până astă-zi v'aţi îndeplinit cu sfinţenie datoria.

Am tăiat drumul spre Cernavoda duşmanului, care înainta spre a tăia legătura Dobrogei cu inima ţărei. Zilele de 3 şi 4 Septembrie, prin faptele întâmplate, vor forma una din paginile cele mai frumoase ale istoriei neamului nostru; numele eroilor căzuţi pe colinele Arabagi-Mulciova vor fi gravate cu litere de aur şi vor fi pururea pomenite pentru generaţiile viitoare.

Ordinele de mulţumire ce ni s'au adresat până astăzi trebue să lumineze şi mai mult minţile noastre, să ne înalţe sufletele; să ne oţelească braţele în vederea luptelor viitoare, pentru care în tot momentul trebue să fim gata pentru a păşi mereu spre izbânda hotărâtoare, către care ne îndrumează înalta înţelepciune a M. S. Regelui, comandantul suprem al Armatei. Trăiască M. S. Regele! Trăiască M. S. Regina! Trăiască A. S. R. Principele Carol! Trăiască România Mare!»

15 Septembrie 1916.

Comandantul diviziei XV
GENERAL GRIGORESCU

Scriitorii militari germani, au recunoscut, chiar în timpul războiului, că planul lui Mackensen dela începutul lui Septembrie nu a reuşit. Ocupându-se de întâia mare bătălie din Dobrogea, Franz Karl *Endres*, scrie în «*Der Krieg gegen Rumänien*»:

«Aşa s'a desfăşurat bătălia, în cât ea s'a întors împotriva planului lui Mackensen, care a crezut că această bătălie va fi hotărâtoare, dar nu a fost hotărâtoare. Duşmanul a scăpat de nimicire....»

Ceho-Sârbii. — In această bătălie, divizia ceho-sârbă, de sub comanda colonelului Hagici, era aşezată la stânga grupului Socec, făcând legătura cu divizia 9 (Petala). Divizia aceasta a susţinut lupte înverşunate pe înălţimile dela Enigea şi Cocargea. In ziua de 5 Septembrie ea a trebuit să cedeze teren. Ameninţaţi cu înconjurarea, ceho-sârbii s'au retras dela Cocargea' luând poziţie ceva mai la nord de acest sat.

După aceia, divizia lui Hagici a luat poziţie de luptă, mai la răsărit, pe o linie la nord de Peverlia, de unde a căutat să neliniştească flancul stâng al diviziilor bulgare, în bătălia ce s'a angajat apoi la aripa noastră stângă.

Bătălia de la Merişor.

(1—10 Septemvrie 1916)

Ca să oprească pătrunderea românilor în valea Mureşului — vale, care, de oparte, taie Transilvania în direcţiunea sud-vest-nord-est, iar, de altă parte deschide drumul către câmpia ungară şi spre a relua în stăpânire bogatul bazin carbonifer Petroşeni, — generalul german *Staabs*, primise ordinul la 28 August să prepare o acţiune ofensivă. Staabs avea sub ordinele sale un grup compus din mai multe regimente germane şi austro-ungare; el dispunea de trupe speciale de munte, artilerie de munte şi multe obuziere. Scopul urmărit de Staabs prin acţiunea ofensivă ce prepara, nu era acela de a scoate pe români din trecătoarea Merişor şi a-i arunca peste hotar, ci de a încercui grupul român, de sub comanda generalului *Muică* (divizia XI) printr'o mişcare învăluitoare, făcută la sud, prin trecători. Neputând însă întreprinde mişcări de ocolire, fie din cauza terenului muntos, fie din cauza măsurilor luate de români, generalul Staabs a ordonat apoi un atac de front în ziua de 1 Septemvrie.

Ziua I (1 Septemvrie). La ora 8 dimineaţa inamicul a deschis un bombardament violent, care a ţinut, cu o mică întrerupere până la 4 d. a., când primele valuri de infanterie au pornit la atac. S'a atacat întâi aripa dreaptă a frontului (reg. 18) spre D. *Băloi*, dar atacul a fost sângeros respins de bat. III din reg. 18. Apoi atacul s'a întins furios şi pe D. *Bran*. Şi acest atac a fost respins de reg. 26.

La 7 p. m. s'a dat ordin de contra-atac. Românii au reuşit să împingă pe inamic dincolo de *Baru Mare*, ocupând D. *Pietrele Tinului* şi luând prizonieri. In cursul nopţei noi ne-am retras pe poziţiile ocupate mai înainte.

Ziua II (2 Septemvrie). Zi ploioasă. Coloana colonel Munteanu (compusă din reg. 71, un bat. din reg. 58, un bat. din reg. 18, cu două baterii de artilerie de munte) primise ordinul să atace în coastă şi să cadă la *Farkaspatak* în spatele inamicului venind dela *Oboroca* şi *Tulişa*. Atacul ordonat pentru zorii zilei nu s'a produs decât la 7 seara şi el nu a avut succes.

In cursul zilei artileria inamică a bombardat spatele frontului român, şoseaua de pe defileuri; iar infanteria ungurească a atacat în repetate rânduri poziţia noastră dela Dealul Bran, dar fără niciun rezultat.

Ziua III (3 Septemvrie). După un puternic bombardament, întreţinut cu artileria de diferite calibre, pe la ora 5, generalul Staabs a ordonat atacul general pe întreg sectorul. La ora 6 frontul român a fost rupt între reg. 26 şi 41 (între D. Bran şi D. Angros), Ajutoarele trimise la aripa noastră dreaptă (reg. 18) au fost mici şi situaţia n'a mai putut fi restabilită. In timpul nopţei, reg. 18, care nu primise încă ordinul de retragere, a ocupat cota 1003 (D. Băloi). Un batalion din reg 58, care fusese în rezerva generală a diviziei, a sosit la Baniţa, cu scopul de a protejà retragerea celorlalte unităţi.

Ziua IV (4 Septemvrie). Trupele au primit toate ordinul de retragere. La ora 8 dimineaţa reg. 18 începe retragerea cu destinaţia D. *Bolii* şi D. *Feţii* lângă Petroşani. A sosit în ajutor reg. 43, împreună cu un divizion din reg. 5 artilerie, care a fost luat din rezerva generală a armatei I-a. Românii părăsesc cetatea Bolii şi D. Feţii, retrăgându-se spre frontieră. In zilele următoare stânga Jiului a fost ocupată de un bat. din reg. 58, care până atunci a stat la Poiana Muierii, făcând legătura cu corpul I armată de pe valea Oltului şi trupele dela Jiu) şi de un bat. din reg. 58; dreapta Jiului (pasul Buliga). de reg. 43, iar apoi de reg. 18 şi 41 şi defileul, de reg. 26 Inf.

Sosindu-i în ajutor trupe proaspete, generalul Staabs a hotărît să atace pe români pe un front mai întins şi să exercite o presiune accentuată asupra ambelor noastre flancuri, urmărind scopul să ajungă la trecători trupele speciale de munte, în spatele românilor, printr'o largă mişcare înconjurătoare prin munţi. In ziua de 6 Septemvrie linia ocupată de noi se întindeà între muntele Tulişa şi Petroşani — linie paralelă cu vechea noastră frontieră. Generalul Staabs îşi împărţise forţele în şase coloane. Atacuri puternice a întreprins inamicul la Tulişa şi Petroşani, pe când o puternică coloană, formată din trupe alpine, încercà să se strecoare spre sud, în direcţiunea trecătorilor Lupte înverşunate s'au dat în valea aflată dealungul liniei ferate ce duce la Petroşani, ca şi pe drumurile ce conduc în valea Jiului. Românii s'au purtat vitejeşte respingând numeroase atacuri, corp la corp. Ei au fost nevoiţi să cedeze faţă de superioritatea covârşitoare a adversarului. Ca să înlăture mişcarea de încercuire, comandantul grupului român ordonă retragerea spre dreapta. Această retragere, cu toată apăsarea puternică a grupului Staabs, s'a efectuat în bună rânduială şi chiar cu multă îndemânare.

In ziua de 7 Septembrie, trupele germane au intrat în Petroşani. Orăşelul acesta, care în timp de pace număra vreo 7000 locuitori, majoritatea minieri, nu suferise nici-o stricăciune în timpul ocupaţiunei noastre. Se luase de Ministerul nostru de industrie şi comerţ, anumite măsuri în vederea exploatării mai departe a minelor de cărbuni. In aceiaşi zi, coloana germană, care opera în direcţiunea muntelui Tulişa (1495 m.), a ocupat această poziţie. Altă coloană, tot germană, care opera mai la vest, ocupase câteva înălţimi, în apropierea vechei frontiere. Ne retrăgeam, luptând într'una [1]).

[1]) Un corespondent de război al ziarului «*Neue Freie Presse*», comunica dela cartierul generalului Staabs, cu data de 7 Septemvrie 1916 (20 Sept. st. n.) următoarele:

«In general românii se luptă foarte bine. Rapoarte primite de

La 8 Septemvrie, românii resping multe atacuri austro-germane, date cu forţe puternice. In urma unui atac principal dat la pasul Vulcan (Buliga), infanteria inamică a pus stăpânire pe *vârful Merişor*, care domină şoseaua ce duce peste munte, în Ardeal.

In zilele de 9 şi 10 Septemvrie luptele au continuat cu înverşunare de ambele părţi, cu puţine avantagii pentru atacatori.

Grupul Staabs încetă operaţiunile ofensive. El primise ordinul, ca o parte din trupele sale să fie de îndată îndrumate în direcţiunea Polian-Jina (regiunea Sibiiului).

Pentru recucerirea terenului pierdut cu câteva zile mai înainte, lupte crâncene s'au dat la *Pietrile Roşii*, la *Oboroca* şi *Tulisa*, care domină valea Jiului Românesc. In noaptea de 18—19 Septemvrie, pe o ceaţă deasă, s'a produs pe *Oboroca* un atac de noapte din partea trupelor austriace, care reuşiră să respingă depe poziţii un batalion din regimentul 43. S'a contra-atacat toată noaptea la baionetă de către două batalioane din reg. 18 Gorj, care trecuse sub ordinele brigadei III mixte. După un groaznic măcel, austro-ungarii au putut să menţină vârful muntelui, de oarece le sosise în toiul luptei ajutoare. In ziua de 19 Septembrie, o companie din reg. 58 inf., a căzut în spatele inamicului, pricinuind în rândurile lui panică şi pierderi simţitoare.

Recucerirea Petroşenilor. — Chiar în timpul bătăliei de la Merişor, generalul Culcer, a luat grabnice dispoziţii pentru întărirea diviziei XI, cu scopul începerei unei contra-ofensive, ca să poată recuceri terenul perdut şi în special bazenul Petroşani.

La 9 Septemvrie, generalul Culcer a sosit la Târgu-Jiu, unde a luat direcţiunea superioară a ofensivei diviziei XI, întărită până la 25 batalioane. Trupele ce mai rămăsese din grupul Staabs, abia începuseră lucrările de apărare pe linia vechei graniţe, când au fost puternic atacate. Brigada III-a mixtă (reg. 1 vânători, 43 inf. şi 59 inf.) sub comanda colonelului Scărlătescu, a început mişcarea la aripa dreaptă a inamicului, cu scopul ca pe la muntele Siglău şi Muncelul să atace şi să cadă în spatele inamicului (valea Jiului), pe la Buliga. La 12 Septemvrie s'a dat un atac de front la *Buliga* de către brigada IV-a mixtă Scărlătescu, reg. 18 infanterie şi un batalion din regimentul 58 infanterie. Germano-austro-ungarii au fost crunt bătuţi şi aruncaţi înapoi. In această luptă sângeroasă s'a luat prizonieri şi mult material de război.

Inaintând, românii, au început să ameninţe comunicaţiile adversarului în direcţiunea vest, chiar în spatele grupului Staabs. Ca să nu fie învăluiţi prin acţiunea dibace a românilor, Staabs a ordonat retragerea în valea râului *Strei*, în împrejurimile Merişorului, pe versantul nordic al munţilor Haţegului. Românii au recucerit bazenul Petroşani.

CAP. VI.

Ofensiva germană în Transilvania.

Cele două armate germano-austro-ungare. — Concentrarea forţelor germano-austro-ungare în regiunile Arad şi Timişoara cu scopul formării unei grupe de manevră, compusă din două armate, cu care să se opereze ofensiv în Transilvania, a luat sfârşit la 6 Septemvrie 1916. In aceiaş zi generalul Falkenhayn a luat comanda armatei a IX-a germane, care îşi aveà frontul îndreptat spre sudul şi sud-estul Transilvaniei, făcând faţă armatei I-a şi a II-a române. Falkenhayn aveà în subordine pe generalii germani Krafft v. *Delmensingen*, v. *Morgen*, şi v. *Kuehne*.

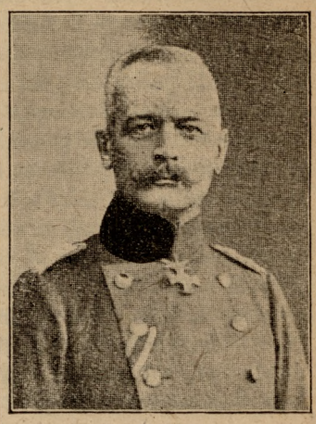

GENERALUL ERICH v. FALKENHAYN, comandantul armatei IX germane din Transilvania.

Armata IX formà dreapta.

Proiectul de operaţii elaborat de Falkenbrayn şi care trebuia să fie executat de armata IX, prevedeà:

1. O bătălie de încercuire a corpului român de Olt, în regiunea Sibiiului;

2. O a doua bătălie în regiunea Sibiiu-Braşov, pentru aruncarea armatei II române peste trecători, în ţară;

3. Invazia în România, prin Predeal, sau Bran, spre a cădeà armata IX, cu aproape totalitatea forţelor ei, asupra Bucureştilor, în unire cu o invazie, pe la sud, făcută de armata Mackensen.

Ca poziţie, armata IX germană se găseà la 6 Septemvrie 1916, în interiorul curbei de frontieră şi în apropiere de frontieră. Această armată dispuneà de calea ferată circulară din văile Mureşului şi Oltului. Ca să-şi îndeplinească mai iute proiectul de operaţii, generalul Falkenbrayn ordonase generalului Staabs să înceapă acţiunea ofensivă pentru liberarea regiunei Merişor-Petroşani. Se ştie ce s'a petrecut la Merişor. La 9 Septembrie, divizia XI se afla pe linia vechei frontiere. Crezând că românii sunt slăbiţi în acel punct, Falkenhayn a ordonat lui Staabs să îndrumeze o parte din forţele de care dispuneà în regiunea Polian-jina, iar cu restul forţelor să stea în defensivă, spre a interzice românilor accesul spre Merişor şi Petroşani. Contra-ofensiva română, începută în ziua de 11 Septemvrie care a avut ca rezultat recucerirea regiunei Petroşani, nu a împiedecat însă pe Falkenhayn să-şi pună în execuţie proiectul său relativ la o bătălie de încercuire dată în regiunea Sibiiului, pentru nimicirea corpului român de Olt şi pentru liberarea *trecătoarei Turnu-Roşu*.

Să trecem acum la cealaltă armată, austro-ungară.

Am văzut cum, în primele zile ale războiului, cele câteva divizii austro-ungare de sub comanda generalului Arz. v. Streussenberg, au fost bătute şi aruncate la vestul liniei muntoase *Ghirghiu — Hârghiţa — Barot*. Aci, Arz a primit întăriri mari. Diviziile austro-ungare trimise în Transilvania, cu scopul formării unei puternice armate, s'au concentrat repede la vest de linia Ghirghiu-Hârghiţa-Barot. S'a constituit astfel o a doua armată puternică în Transilvania, care s'a numit: armata I austro-ungară. Ea se află sub comanda nominală a generalului archiduce Iosif Ferdinand, care aveà în sub-ordine pe generalii v. *Arz* şi v. *Gerock*. Efectiv, armata I o comandà generalul v. Arz, care la rândul său, ascultà de indicaţiunile ce i le suggerà generalul german Falkenhayn, adevăratul comandant suprem al forţelor germano-austro-ungare din Transilvania. De unde veneau atâtea divizii germane şi austro-ungare împotriva românilor? Ele au provenit din vechile formaţiuni, luate de pe celelalte teatre de luptă; dar mai cu seamă din nouile formaţiuni.

In publicaţiunea: «*The Times History and Enciclopedia of the War*. — Campania română din 1916», găsim în această privinţă următoarele informaţiuni:

«Cei mai mulţi au crezut că germanii, suferind pierderi considerabile în Wolhynia, pe frontul din Galiţia, la Verdun şi pe Somme, vor puteà cu greu să strângă forţe destul de puternice pentru o expediţie împotriva României. Aceste forţe au fost totuşi obţinute, în parte prin formaţiuni noui, în majoritate însă prin

---

noi din sectorul Haţegului, informează că unităţi române, care perduseră jumătate din efectivul lor, au continuat, totuşi, lupta.

Fapte asemănătoare au fost observate şi în alte sectoare.

Alt corespondent german, Karl Rosner, scria la 11 Septembrie despre luptele dela Petroşani: «In mai multe cazuri s'a ajuns la lupte corp la corp, date de ambele părţi cu cea mai mare înverşunare. In zilele acestea românii s'au arătat adversari curajoşi şi dârzi, care ştiau să se folosească şi de cel mai mic avantaj pe care îl oferea terenul accidentat şi prăpăstios al munţilor».

reorganizarea armatei existente, care s'a făcut în cursul anului 1916. In timpul celor d'intâiu doui ani ai războiului, fiecare divizie germană erà compusă din 4 regimente de infanterie şi o brigadă de infanterie (formaţiunea intermediară de brigadă de infanterie — cuprinzând fiecare 2 regimente de infanterie — a fost desfiinţată în cursul războiului, deoparte, spre a simplificà organizarea, pe de altă parte, pentru a face economii de ofiţerii capabili să comande unităţi mari de armată). In 1916, lipsa de oameni şi progresele continue făcute cu privire la mijloacele technice de apărare, au determinat şi au pus în măsură comandamentul suprem german, să retragă dela fiecare divizie câte un regiment de infanterie ; — forţele, care au devenit astfel libere, au fost transformate în divizii noui. Această reorganizare consistà într'o schimbare a proporţiei relative dintre artilerie şi infanterie, lăsând pe lângă fiecare brigadă de artilerie un număr mai mic de trupe de infanterie şi în sectoarele pasive ale frontului său — de altfel cele mai numeroase — comandanţii germani au văzut posibilitatea să'şi menţină poziţiile substituind oamenilor obstacole mecanice şi maşinării. In modul acesta s'a constituit *formaţiunile noui*, de care aveà nevoie pe ambele fronturi, în vest şi est. Cei mai competenţi corespondenţi elveţieni au stabilit că pe timpul când mareşalul v. Hindenburg a fost numit şef al statului major, nu mai rămăseseră decât 57 divizii germane a câte 4 regimente.

Aşà s'a găsit deci material pentru 19 divizii noui şi pe măsură ce luptele slăbeau în Wolhynia şi în apus, trupe germane erau aduse de pe celelalte fronturi în România şi trupe austro-ungare erau transportate din Galiţia, din Balcanii de vest şi de pe frontul italian. În cele trei luni de toamnă ale anului 1916, s'au transportat mereu trupe proaspete germane şi austriace pe teatrul de războiu, în România».

Bătălia dela Sibiiu.

(13—17 Septemvrie 1916)

In ziua de 7 Septemvrie 1916, generalul Falkenhayn a ordonat luarea de dispoziţiuni în vederea unei bătălii de încercuire a corpului român de Olt.

Proectul de operaţii german a prevăzut, în mod aproximativ, următoarele dispoziţiuni :

1. Detaşamentul alpin bavarez, comandat de generalul Krafft

VALEA LOTRULUI (Malaia).

v. *Delmensigen* să înainteze în munţi spre pasul *Turnul Roşu* şi să închidă trecătoarea pe la sud. Misiunea acestui detaşament era deci aceia de a întreprinde o îndrăsneaţă mişcare de învăluire *dela vest*, printr'un marş în regiunea muntoasă, executat cu repeziciune.

2. Aripa dreaptă a armatei, puternic întărită şi sprijinită pe munţii dela sud de *Orlatu* urma să atace în flanc grupul român dela Olt, care ocupa poziţiile dela nordul pantelor munţilor, despărţite prin valea Oltului şi a Sadului.

3. Forţele destinate atacului de front urmau să înainteze şi să atace de ambele părţi ale Sibiiului, trecând la sud de oraş.

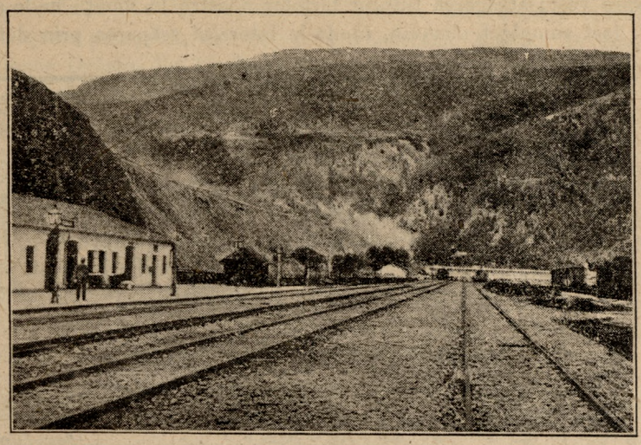

CÂINENII (gara).

4. Aripa stângă a armatei trebuià să se menţină pe poziţiile ei din dreapta Oltului (est de Sibiu); să împingă trupe spre

CÂINENII DE ARGEŞ.

râu şi după trecerea râului să se îndrepte către vest, ca să împedice aripa dreaptă a corpului român de Olt să se retragă

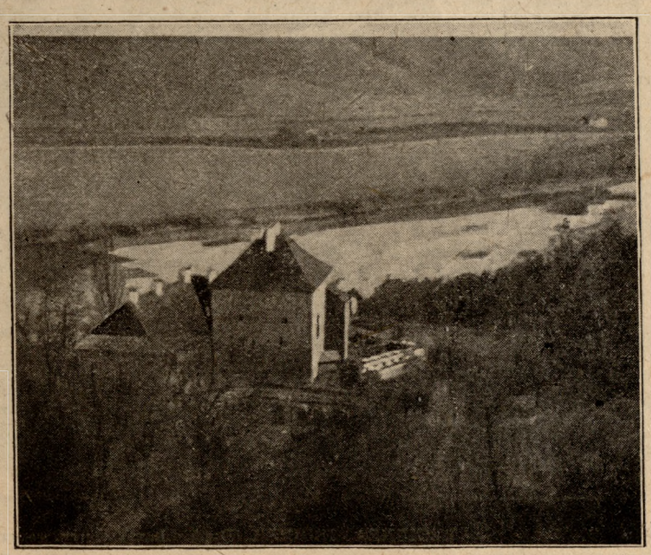

TURNU-ROŞU.

în munţii Făgăraşului, sau să interzică o legătură între aripa stângă a armatei a II-a române cu aripa dreaptă a corpului de Olt.

In rezumat se urmăreà: împingerea aripei stângi române spre est; împingerea centrului spre sud; împingerea aripei drepte spre vest; atragerea tuturor forţelor noastre în munţi, unde ar fi fost complect nimicite, fiindu-le interzisă scăparea prin detragere a corpului român, prins ca într'un cleşte, a avut caracterul bine determinat de «încercuire». Preparativele bătăliei au fost terminate în ziua de 7 Septemvrie; proectul de operaţii a început a fi executat din ziua de 8 Septemvrie; bătălia s'a

NAGY-SZEBEN
HERMANNSTADT
Vizakna
Kis-Csür
Nagy-Csür
Kis-Tormy
Szt. Erzsebet
Kereszteny Sziget
Orlat
Koplaka
N. Disznod
Kis-Disznod
Boicza
Mesita
Valare
Onczesa
Regineul
Ciucea
Ciucea
Cetatea
Cetatea
Cetat

a luat comandamentul în ziua de 3 Septemvrie. La început, şeful statului major al corpului a fost colonelul Vlădescu, dar acesta îmbolnăvindu-se, în locul lui a fost numit colonelul Olteanu Marcel; iar sub şef al statului major, lt.-colonel Popescu Toma.

GENERALUL IOAN POPOVICI,
Comandantul corpului de Olt.

Corpul de Olt se compunea din următoarele unităţi: divizia 13, comandată de generalul Oprescu, până la 10 Septemvrie, iar apoi de generalul Sănătescu; divizia 23, comandată de generalul Castriş; brigada I de călăraşi (6 escadroane), comandată de generalul Oprescu.

Trupele de înfanterie, ca şi la alte corpuri, erau de calitate şi compoziţie variată. Artileria grea, de munte şi câmp nu erà îndestulătoare.

Cea mai mare parte din unităţi, din cauza luptelor la care participaseră, aveau efectivele reduse aproape la jumătate.

Cartierul corpului se afla la *Talmaci* (15 km. distanţă de linia avanposturilor).

Misiunea corpului de Olt erà să se menţină în defensivă pe poziţiile cucerite până atunci. Poziţia de apărat prezenta un front de peste 40 km., cu o linie de comunicaţie — pasul Turnu-Roşu — spre ţară, şi o altă linie — pe valea Oltului — spre Făgăraş. Ca să poată aveà în stăpânire linia de comunicaţie în direcţia Făgăraş, către armata II, generalul Popovici a ordonat, în ziua de 9 Septemvrie, diviziei 13, să atace trupele germane dela aripa stângă, care se aflau în jurul Sibiiului. Germanii au fost respinşi până la *Cornăţel*, luându-li-se 5 mitraliere şi 400 de prizonieri. In aceiaşi zi, din ordinul generalului Castriş, comandantul diviziei 23, s'a făcut o recunoaştere puternică, sub comanda colonelului Moşoiu, în direcţiunea *Orlatu*. La 10 Septembrie s'a orânduit o nouă repartiţie între divizii; o mai egală împărţire a terenului de ocupat şi de supraveghiat.

Marşul detaşamentului alpin bavarez. — Im ziua de 8 Septemvrie, detaşamentul alpin bavarez, comandat de generalul Delmensingen îşi sfârşise concentrarea în zona *Polian-Jina* (35 km. vest Sibiu). Detaşamentul acesta făcuse parte din armata V dela Verdun; el erà compus din trupe speciale de munte, bine echipate şi instruite pentru marşurile şi luptele în munţi. In ziua de 9 Septemvrie, un regiment alpin s'a îndreptat spre munţi, prin Mercurea şi Săliştea, în direcţiunea Sina (peste muntele Strâmba). Avangarda regimentului alpin s'a oprit pe muntele *Strâmba*, în aceiaşi zi; iar la 10 Septembrie, ea a ajuns pe muntele *Cindrel* (10 km. de linia vechei noastre frontiere). Vremea era frumoasă şi deci favorabilă marşului; în vârful munţilor frigul erà, ca de obicei în acest timp, foarte aspru.

La 11 Septemvrie înaintarea a continuat, mai mult pe poteci spre sud, până la hotar (muntele Strejeşti); apoi de aci a luat direcţiunea est. Ca să fie apărat de un eventual atac românesc dela sud, comandantul alpiniştilor bavarezi a luat măsuri, trimiţând un detaşament de acoperire în direcţia muntelui *Robu*, pe când alt detaşament acoperea flancul stâng al coloanei ce înaintà în direcţia muntelui *Găuşorul*.

Odată, semnalată la comandamentul corpului român de Olt, prezenţa unor forţe puternice duşmane, un batalion din regimentul 49 cu o secţie de mitraliere, a primit ordinul la 11 Septemvrie, să pornească în valea *Sadului*, către *Fundul Râului*, sub comanda maiorului Lăzărescu; iar un batalion din regimentul 5 vânători, cu o baterie de obuziere uşoare a primit ordinul să pornească pe valea *Lotrului*, în direcţiunea *Voineasa*.

PODUL DELA CÂINENI, DISTRUS DE ARTILERIA GERMANĂ.

Pe când se executau micările acestea, întreprinse cu scopul de a înlătură o surpriză şi a asigurà situaţia corpului de Olt, avangarda detaşamentului alpin bavarez, a ajuns la *Balandrul*. A doua zi, (12 Septemvrie) el a pătruns în regiunea *Lotru*, aproape de linia hotarului, — 10 km. sud de *Sad*.

In regiunea muntelui *Panta*, un detaşament român a luat contact cu câteva fracţiuni de recunoaştere bavareze. Alt detaşament al nostru, a ajuns la 13 Septemvrie, la *Brezoiu*.

mân din regimentul 44. Bombardamentul a ţinut în tot cursul nopţei.

Cu ivirea zilei a început să fie bombardate cu aceiaş violenţă alte câteva sectoare.

Coloana germană, care avea misiunea să învăluiască grupul român de Olt, pe la est, înaintase, cu greutate printre munţii ce despart valea Oltului de valea Haarului şi a putut să se înfigă ca un cui, între aripa extremă stângă a armatei II şi aripa

TRUPE GERMANE IN DEFILEUL TURNU ROŞU.

Coloana de marş a regimentului alpin bavarez luase dispoziţii pentru înaintare spre trecătoarea Turnu-Roşu, pe direcţia *Vârful-Mare — Preajba*.

In seara de 13 Septembrie, detaşamentul Lăzărescu s'a ciocnit iarăşi cu trupe bavareze în munţii dela sud de *Sad*. Detaşamentul alpin, a atins apoi, conform planului, trecătoarea Turnu-Roşu, pe la sud, lângă Câineni.

Un corespondent de război german, citat de Fr. Karl Enders, a descris astfel marşul detaşamentului alpin :

«Marşul acesta s'a efectuat în regiunile muntoase descrise mai sus. El a fost îndeplinit conform planului stabilit, în cel mai scurt timp posibil. Trupele erau prevăzute cu cele necesare hranei ; dar ele au suferit neajunsuri multe. Un ger groaznic domnea pe vârfui munţilor, cari aveau aproape 2000 m. înălţime. Oamenii dormeau noaptea în corturi. La 11 de dimineaţa începeà marşul şi ţineà până la căderea serei, pe întuneric. Soldaţii duceau în spinare muniţiunile şi proviziile. Seara se servià trupei masa. Trupa ce înaintà într'o direcţie nu erà niciodată fără legătură înapoi. Ici şi colo ea se întâlneà cu patrulele duşmane. Un atac mai serios s'a dat la înălţimea 1850 m., acolo unde graniţa imperială, angajându-se dintr'odată într'un colţ, sare la est. Aci s'au capturat mitraliere şi arme. Într'un loc al drumului s'au aşezat la pândă vânătorii bavarezi, de unde trăgeau asupra duşmanului. La 13 Sept. s'a atins ultimele înălţimi ale pasului, pe care le-au ocupat alpiniştrii noştri».

Desfăşurarea bătăliei. — Încă din seara de 12 Sept., ora 6, artileria germană, de toate calibrele, a început un bombardament violent contra înălţimei *Gregori*, unde se găseà un batalion ro-

dreaptă extremă a grupului român de Olt. O parte din proiectul de operaţii a lui Falkenhayn fusese executat.

Corpul român de Olt erà strâns din două părţi, prin acţiunea desfăşurată de detaşamentul alpin Delmensigen, pe la vest şi sud ; iar prin acţiunea coloanei de pe valea Oltului, pe la est.

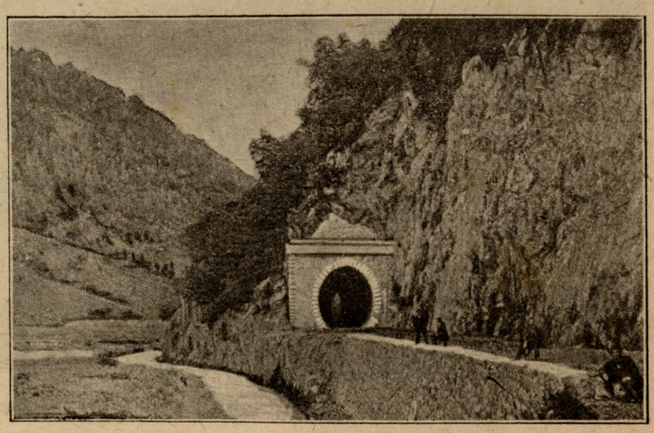

TUNELUL DELA LUNCI.

Acum trebuià începută bătălia propriu zisă. Artileria de toate calibrele urmà printr'un uragan de foc, să distrugă lucrările noastre de apărare, iar valurile de atac ale infanteriei, trebuiau să arunce pe românі în munţi, prin împingerea succesivă a fron-

CĂTRE ABONAŢII NOŞTRI

Rugăm pe d-nii abonaţi să ne comunice EXACT adresele domniilor lor, spre a nu suferi cheltueli zadarnice şi întârzieri.

Toţi abonaţii primesc *recomandat* fascicolele.

Orice reclamaţiuni se primesc la administraţia noastră: str. Sărindar No. 12, Bucureşti («România în timpul Războiului 1916—1918), sau pe adresa d-lui Romulus Seişanu, str. Crişana No. 40, Bucureşti.

Bodega MIRCEA

B-dul Academiei

Serveşte publicul ca în timpuri normale cu cele mai alese BĂUTURI

NB Reproducerile fotografice, reprezentând scene din timpul atacurilor aeriene (Bucureşti, Septembrie 1916), sunt extrase din bogata şi interesanta colecţiune a D-lui Episcopescu, care în timpul războiului, a avut grija să ia o serie de fotografii, de un real interes istoric. D. Episcopescu a avut amabilitatea să ne pună la dispoziţie colecţia sa, dat fiind scopul acestei lucrări, pentru care contribuţie, îi aducem viile noastre mulţumiri.

Direcţiunea.

GRAND HOTEL

CONSTANŢA

Cel mai elegant şi confortabil. Situat în centrul :: oraşului. Restaurant de primul ordin. Orchestră.

Antreprenor:
AUREL TEODORESCU

COMPTOIR DE COMERŢ ŞI INDUSTRIE

SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ

DEPOU DE VINURI STREINE ŞI INDIGENE ::
ŞAMPANIE, COGNACURI NATURALE,
ROMURI ENGLEZEŞTI, VERMUTH, MADEIRA, ETC.

CENTRALA CASELOR NAŢIONALE

PENTRU

INVAŢATURI ŞI INDEMNURI BUNE

INIŢIATIVĂ PARTICULARĂ

DESLUŞIRI GENERALE DESPRE CASELE NAŢIONALE

Casele naţionale şi Centrala acestor case formează o instituţiune de iniţiativă particulară menită să ajute la îmbunătăţirea vieţei morale şi materiale a poporului la progresul statului în modul următor:

„Prin învăţături şi îndemnuri bune să lucreze la desvoltarea minţii, a sufletului şi a puterii poporului; iar prin premii şi ajutoare materiale să ajute la desvoltarea economică şi culturală a poporului.

Acest plan se pune în practică prin case naţionale în centrele săteşti mai importante, şi, prin acţiune culturală în toate celelalte sate şi oraşe.

O casă naţională se compune din o sală de sfaturi şi teatru, o sală de bibliotecă şi citit, o sală de expoziţie, o bae, o sală de tir distractiv, un pavilion de horă, popice, aparate de gimnastică şi diferite jocuri distractive pentru copii.

Deslușiri complecte asupra activităţii de până acum a Caselor Naţionale şi Centralelor, precum şi asupra condiţiunilor cerute membrilor, etc., se pot lua dela Biurourile Centralei Caselor Naţionale, Bulevarul Academiei, Bucureşti 6 (casa Mircea, etajul 2), sau dela Revista «Răsăritul» în acelaş local.

Revista *„Răsăritul"* apare de două ori pe lună, scrisă de cei mai buni publicişti. Abonament 20 lei pe an. Are învăţături şi îndemnuri pentru cititor şi o pagină ilustrată pentru copii, precum şi diferite suplimente artistice.

ABONAȚI-VĂ LA

România în Timpul Războiului

1916 — 1918

FIIND O CARTE FOLOSITOARE, CARE NU TREBUE SĂ LIPSEASCĂ DIN NICI-O CASĂ DE ROMÂN.

Prețul Abonamentului.

Ediția de lux . . . . . lei 120.—
Ediția obicinuită . . . . . lei 80.—

Pentru învățători și grade inferioare din armată . . . . . lei 60.—

Buletin de Abonament.

Dorind să mă abonez la «România în Timpul Războiului 1916 — 1918» (toate fascicolele) vă trimit suma de lei ..... prin mandat poștal.

Numele și Pronumele .....
Orașul sau satul .....
Județul .....
Data ..... Semnătura, ...

PREȚUL UNEI FASCICOLE
de vânzare la librării și chioșcuri, LEI 5.—
Prețul unei fascicole vechi, LEI 10.—

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Str. SĂRINDAR, No. 12 (zlarul „Acțiunea Română")

Pentru orice alte informațiuni a se adresa
D-lui ROMULUS SEIȘANU
BUCUREȘTI — Str. SĂRINDAR, No. 12 — BUCUREȘTI.

Administrator, S. NAUMESCU

PENTRU D-NII ABONAȚI

Primim plângeri din partea unor abonați că nu au primit fascicole. Rugăm pe toți cei ce nu primesc fascicolele, să comunice administrației noastre aceasta, spre a reclama direcțiunei generale a Poștelor și a lua măsurile cuvenite, de oare-ce administrația noastră expediază tuturor abonaților numerilor cuvenite, **recomandat.** *Abonații sunt datori să comunice exact adresele d-lor, spre a nu crea administrației noastre dificultăți. Nici o publicațiune din România nu suportă cheltueli de împrimat și expediție, atât de considerabile, ca „România în timpul războiului 1916—1918", în raport cu costul modest al abonatului. Vom publica, la timp, date interesante în această privință.*

LA MARELE RESTAURANT-BAR

ELYSÉE

București. — Piața Teatrului Național. — București.

Se servește à la carte, iar în BRASSERIA acestui elegant local: MENU-URI cu prețul fix de 12 LEI O MASĂ. Se servește *Hors d'Oeuvre. — Plais du jour și fripturi. — Cel mai atrăgător local.* PREȚURI CONVENABILE.

26.249.— INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE «MINERVA», BUCUREȘTI